



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่าง
มีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก

Developing Open Learning Models to Promote Empowering
Learning for the Elderly in the Eastern Region

ภายใต้แผนงานวิจัย
การศึกษาที่มีคุณภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
(Quality Education and Human Development)

หัวหน้าโครงการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์

โครงการวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพา งบประมาณเงินอุดหนุน
จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

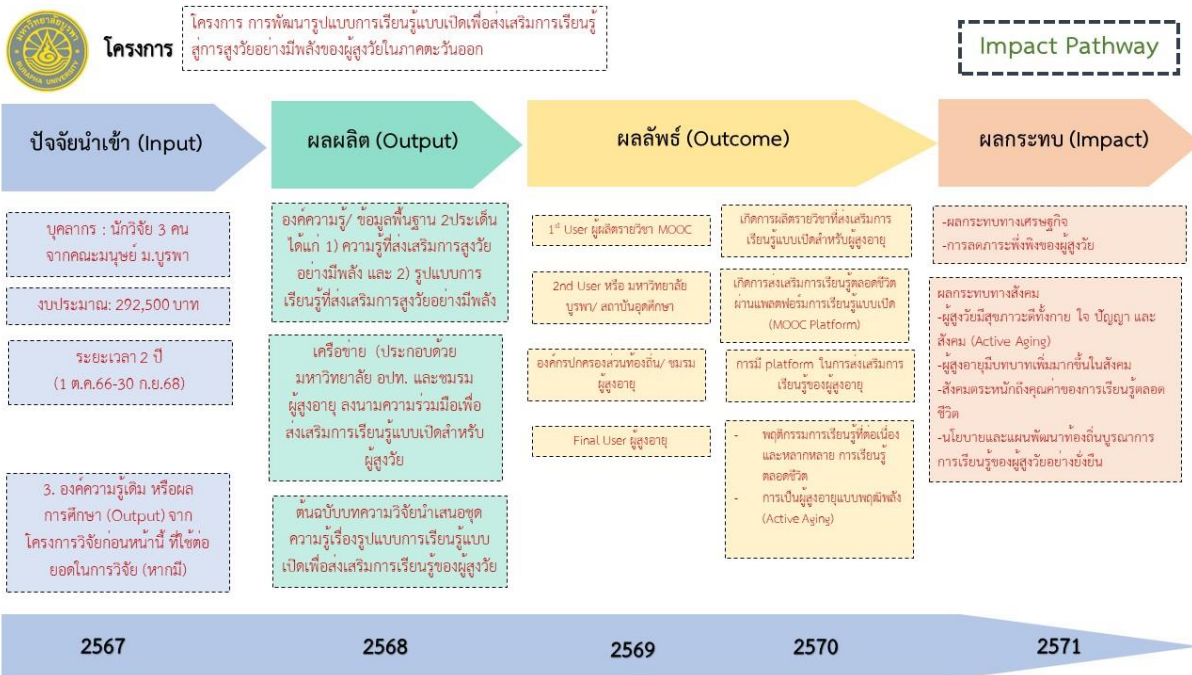
ข้าพเจ้า รศ.ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยบูรพา งบประมาณเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง (Developing open learning models to promote empowering learning for the elderly in the Eastern region) เลขที่สัญญา ววน. 81.2/2567 ซึ่งเป็นโครงการวิจัยย่อยในโครงการชุดนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง ภายใต้แผนงานด้าน Quality Education/Human Development มหาวิทยาลัยบูรพา ในงบประมาณรวมทั้งสิ้น 292,500 บาท (สองแสนเก้าหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน) ระยะเวลาการดำเนินงาน 1 ปี ระหว่างวันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ.257

ขอรายงานสรุป ผลงานวิจัยในภาพรวม ดังนี้

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียง 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา จำนวน 6 กลุ่ม รวมจำนวน 98 คน โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเฉพาะเจาะจงและได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงมีความต้องการความรู้ที่จำเป็น 3 ด้านคือ 1) ความรู้ด้านสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ 2) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะความปลอดภัยด้านทรัพย์สินและการสร้างรายได้ 3) ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมซึ่งเน้นการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตสำคัญ คือ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเป็นผู้สูงวัยในยุคดิจิทัลมีการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายแพลตฟอร์มจึงให้ความสำคัญกับความรู้ด้านการเท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัล ดังนั้น แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดจึงประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ บริบททางสังคมและเศรษฐกิจ และ 2) การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงและเข้าใจง่าย เพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับมหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียง



ผลผลิตที่ได้รับจากงานวิจัย

(/) องค์ความรู้/ข้อค้นพบใหม่ () สิ่งประดิษฐ์ใหม่ () อื่นๆ

โปรดระบุอย่างละเอียด ได้แก่ 1) การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ บริบททางสังคมและเศรษฐกิจ และ 2) การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงและเข้าใจง่าย เพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

ศักยภาพของเทคโนโลยีในเชิงพาณิชย์ (ถ้ามี)

() ผลิตภัณฑ์หรือเทคโนโลยีที่ใกล้เคียงที่มีอยู่แล้วในตลาด

() ลักษณะการใช้ประโยชน์จากผลงาน (Application)

() จุดเด่นของผลิตภัณฑ์หรือเทคโนโลยีเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์หรือเทคโนโลยีปัจจุบัน

โปรดระบุอย่างละเอียด.....

แผนและกลไกการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

() เชิงเศรษฐกิจ

(/) เชิงสาธารณะ/สังคม

() เชิงสิ่งแวดล้อม/พัฒนาพื้นที่

(/) เชิงวิชาการ

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

รายละเอียดของแผนและกลไกการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับมหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
- การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่สามารถนำรายวิชาที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) ไปใช้ในการส่งเสริมผู้สูงอายุในการเป็นผู้สูงวัยแบบมีพลัง (Active aging) ที่ดูแลตนเองได้และมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา จำนวน 6 ชมรม รวมจำนวน 98 คน โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเฉพาะเจาะจงและได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการความรู้ที่จำเป็น 3 ด้านคือ 1) ความรู้ด้านสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ 2) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะความปลอดภัยด้านทรัพย์สินและการสร้างรายได้ 3) ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมซึ่งเน้นการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตสำคัญ คือ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้สูงวัยในยุคดิจิทัลที่มีการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายแพลตฟอร์มจึงให้ความสำคัญกับความรู้ด้านการเท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัล ดังนั้น แนวทางการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดจึงประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ บริบททางสังคมและเศรษฐกิจ และ 2) การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงและเข้าใจง่าย เพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับมหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรขยายกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้สามารถนำผลการศึกษายังอิงไปยังประชากรได้ หรือออกแบบการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางที่เป็นข้อเสนอของการวิจัยครั้งนี้เพื่อช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบเปิด, ผู้สูงวัย, การสูงวัยอย่างมีพลัง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, MOOCs

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the essential knowledge and learning models required to promote active aging learning among older adults in Thailand's Eastern Region, and 2) develop an open learning model for this purpose. This qualitative study, employed document analysis and focus group discussions. Data were collected from 98 older adults across 6 focus groups in three Eastern Economic Corridor (EEC) provinces: Chonburi, Rayong, and Chachoengsao. Participants were purposively selected based on age criteria (60+ years), residency, and willingness to participate.

The findings indicated that older adults in the Eastern Region required essential knowledge in 3 key domains: 1) health literacy, encompassing both physical and mental well-being management; 2) financial security, including asset protection and income generation strategies; and 3) social participation, particularly intergenerational communication and community engagement. A significant finding was that older adults in the Eastern Region were digitally engaged individuals who actively used various online media platforms, thus prioritizing media literacy and digital competency development. Consequently, the proposed open learning model comprised: 1) designing content that specifically addressed older adults' needs, considering their physical, cognitive, and psychosocial changes, as well as their socioeconomic contexts; and 2) creating accessible and comprehensible instructional formats through multiple delivery methods to accommodate age-related changes.

Burapha University and relevant organizations can utilize these findings to design appropriate open learning content and Massive Open Online Courses (MOOCs) specifically tailored for older adults in the Eastern Region. The study's limitations included the qualitative nature limiting generalizability and the focus on a specific geographic region. For future research, it was recommended to expand the sample size using mixed-methods approaches to enable generalization of findings to broader populations. Alternatively, experimental research designs could be implemented to evaluate the effectiveness of the developed learning model, thereby advancing evidence-based practices for promoting active aging education among older adults in the Eastern Region.

Keywords: *Open Learning, Older Adults, Active Aging, Eastern Region, MOOCs*

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยบูรพา “งบประมาณเงินอุดหนุน จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568” ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา ที่ 1266/2567 เรื่อง รายชื่อโครงการวิจัยที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนผ่านกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการวิจัยมูลฐาน (Fundamental Fund) มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568 เลขที่สัญญา ววน. 81.2/2567 ซึ่งเป็น โครงการวิจัยย่อยในโครงการชุดนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลัง ของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก ภายใต้แผนงานการศึกษาที่มีคุณภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Quality Education and Human Development) มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ ผศ.ปจาร์ีย์ ปุรินทวรกุล และอ.สุธิตา ชิโนตม ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยทั้งการลง พื้นที่ ร่วมจัดเวทีสนทนากลุ่ม ร่วมสังเกต ร่วมเก็บและร่วมในการสรุปผลข้อมูลต่างๆ ที่จัดเก็บมาจากสนาม รวมทั้งขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้สูงอายุทุกท่าน มุมมอง ความเห็นและประสบการณ์ของทุกท่านล้วนมีคุณค่า ต่อการดำเนินโครงการวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก เมื่อ สังคมกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย การเตรียมความพร้อมสู่การสูงวัยอย่างมีพลังจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ด้วยหวังว่า ผู้สูง วัยทุกท่านจะยังคงเป็นพลังสำคัญในการร่วมกันพัฒนาสังคมต่อไป

Acknowledgment

This work was financially supported by (i) Burapha University (BUU),(ii) Thailand Science Research and Innovation (TSRI), and (iii) National Science Research and Innovation Fund (NSRF) (Fundamental Fund: Grant วรรณ. 81.2/2567).

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	i
บทคัดย่อ	iv
กิตติกรรมประกาศ	vi
สารบัญ	viii
สารบัญตาราง	viii
บทที่ 1 บทนำ (Introduction)	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย	4
1.4 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	12
1.6 นิยามศัพท์ในการวิจัย	13
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย (Material & Methods)	15
2.1 ผู้ให้ข้อมูล	15
2.2 วิธีดำเนินการวิจัย	15
2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูล	17
2.4 จริยธรรมการวิจัย	17
2.5 ขอบเขตในการดำเนินการวิจัย	18
บทที่ 3 ผลการวิจัย (Results)	19
3.1 ข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่และสภาพสังคมของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง	19
3.2 ความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง	26
3.3 รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง	29

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 ผลการวิจัย (Results) (ต่อ)	
3.4 แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้แบบเปิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก	30
บทที่ 4 อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion & Conclusion)	33
4.1 สรุปผลการวิจัย	33
4.2 อภิปรายผลการวิจัย	35
4.3 ข้อจำกัดของการวิจัย	39
4.4 ข้อเสนอแนะ	39
บทที่ 5 ผลผลิต/ผลลัพธ์/ผลกระทบ (Output/Outcome/Impact)	41
5.1 ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง	41
5.2 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง (Output)	42
5.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (Outcome)	51
5.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง (Impact)	55
5.5 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	55
เอกสารอ้างอิง	57
ภาคผนวก	60
ประวัตินักวิจัย	64

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงแหล่งข้อมูลที่สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ใช้ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์	19
ตารางที่ 3.2 แสดงช่องทางการสื่อสารและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของสูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา	21
ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ต่อสูงอายุ	22
ตารางที่ 3.4 แสดงความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ	25
ตารางที่ 3.5 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก	27

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 และมีแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกปี ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์คือการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในปี 2564 ซึ่งจัดเป็นรองเพียงประเทศสิงคโปร์เท่านั้นสำหรับภูมิภาคอาเซียน ข้อมูลจาก สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ปี 2566) บ่งชี้ว่า ไทยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปถึง 13,064,929 คน คิดเป็น 20.17% ของประชากรรวม ขณะที่กลุ่มพันวัยเกษียณ (65+) มากถึง 14% หรือราว 8,901,145 คน ตัวเลขเหล่านี้ชี้ชัดว่ากว่า 1 ใน 3 ของประชากรปัจจุบันจัดอยู่ในกลุ่ม “ผู้สูงวัย” เรียบร้อยแล้ว ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอีกในทศวรรษหน้า โดยประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในปี พ.ศ.2574 หรืออีกเพียงไม่ถึงสิบปีข้างหน้า (https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_5185192)

เมื่อก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ด้าน คือ (บรรลุ ศิริพานิช, 2560)

1. ความเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เกิดการเสื่อมสภาพของกล้ามเนื้อและกระดูกทำให้พลังกำลังถดถอย รวมถึงการเสื่อมของอวัยวะรับรู้ต่าง ๆ เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น
2. ความเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากความเครียด การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัว สูญเสียความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ถ้าผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะก่อให้เกิดความผิดปกติในจิตใจ ความเหงา วิตกกังวล หวาดกลัว และเข้าสู่ภาวะซึมเศร้าทางอารมณ์ได้
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การต้องเปลี่ยนบทบาทจากหัวหน้าครอบครัวหรือผู้หาเลี้ยงมาเป็นผู้พึ่งพา เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสำคัญเท่าเดิม เกิดความรู้สึกว่าตัวเองเป็นตัวปัญหา การเสื่อมความเคารพ

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้มีการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเหล่านี้ อาจเกิดภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง สุขภาพย่ำแย่ หงุดหงิดง่าย ซึมเศร้า วิตกกังวลและก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวได้ ทำให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุไม่มีประโยชน์ ต้องพึ่งพาตัวเอง อ่อนแอ หงุดหงิดง่าย ไม่ยืดหยุ่น หลงลืมง่ายและเป็นภาระ ปัญหาการสูงวัยอย่างไม่มีคุณภาพนี้จะส่งผลกระทบต่อประชากรในวัยแรงงานและวัยเด็ก ซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง

ปัญหาสูงวัยอย่างไม่มีคุณภาพที่เกิดจากการที่ผู้สูงอายุขาดความรู้ในการเตรียมพร้อม การต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตอย่างกะทันหัน ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไร้ประโยชน์ การสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน การถูกลดบทบาทและไม่ได้รับการยอมรับเหมือนเคยใน

สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับมาโดยตลอด โอกาสที่จะพบปะสังสรรค์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับผู้อื่นลดน้อยลง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเหงา ว้าเหว่ เบื่อหน่าย รู้สึกไร้คุณค่า

เมื่อผู้สูงอายุมีปัญหาการปรับตัวหรือทำใจในการเข้าสู่วัยสูงอายุได้ช้า จึงส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน ตามมา เช่น ปัญหาสุขภาพ ป่วยเรื้อรัง มีภาวะซึมเศร้าทางอารมณ์เนื่องจากสูญเสียบทบาทหน้าที่และสังคม การทำงานที่เคยมี มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วได้ยาก จากปัญหาเหล่านี้ จึงได้เกิดแนวคิด “Active Aging” เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยเป็นการนำเสนอ ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่พึงเรียนรู้เพื่อเป็นการเตรียมตัว เช่น การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ฯลฯ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

จากการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรผู้สูงอายุ ส่งผลให้ประเทศไทยได้มีการกำหนด ประเด็นความเตรียมพร้อมเป็นผู้สูงอายุคุณภาพเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในวัยผู้สูงอายุ และทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและ เอกชนในหลายพื้นที่ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อสู่การเป็นผู้สูงวัย เช่น การ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น แต่ก็ยังพบว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวมีผลการประเมินอยู่ ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การที่ผู้สูงวัยยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ได้ดีพอ การขาดแรงสนับสนุนทางสังคม การขาดทัศนคติที่เหมาะสมต่อการเตรียมพร้อมเป็นผู้สูงวัย และปัจจัย สำคัญคือยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ (วชากร นพรินทร์, 2563)

การให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับการเข้าสู่ภาวะสูงวัยนี้ แม้ภาครัฐและเอกชนจะดำเนินการอย่างแข็ง ขันมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีมากถึงสิบล้านคนในประเทศได้ โดยเฉพาะ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่มีลักษณะความเป็นอยู่แบบชุมชนเมือง กล่าวคือ ประชากรในวัยแรงงานจะต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านในเขตนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีเวลาการ ทำงานและวันหยุดที่ชัดเจน ไม่เหมือนกับสังคมเกษตรที่ครอบครัวขนาดใหญ่อยู่รวมกันเกือบจะตลอดเวลาและมีช่วงเวลางานที่ยืดหยุ่นเหมาะกับการดูแลผู้สูงอายุมากกว่า ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจึง มักต้องอยู่บ้านตามลำพังหรือรับภาระในการเลี้ยงดูหลาน ซึ่งเป็นการพลิกบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุจากผู้ ที่มีรายได้ มีอาชีพการงาน มาเป็นผู้ที่ต้องอยู่กับบ้านเฉยๆ และพึ่งพาลูกหลานซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะปรับตัวปรับ ใจ

อีกแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดการมองผู้สูงอายุในฐานะพลังของสังคม มุ่งใช้ประโยชน์จากศักยภาพของ ผู้สูงอายุตามความพร้อมทั้งจากการทำงาน ทำกิจกรรม และมีส่วนร่วมในสังคมจะช่วยเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุ และมีสุขภาพที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน การช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพิงบุตร หลานและภาครัฐ เป็นการช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ตลอดจนเป็นการเพิ่มกำลังในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศ การที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้นั้น จำเป็นจะต้องให้ความรู้และทักษะ

อาชีพแก่ผู้สูงอายุในลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทาง สังคมที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกัน พัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (กัลยาณี เจริญ ช่าง นุชมีและเยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล, 2564)

สำหรับประเทศไทยนั้นมีการส่งเสริมให้จัดการศึกษาออนไลน์ระดับอุดมศึกษา โดยสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดตั้งโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ สถาบันอุดมศึกษาจัดทำสื่อการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-Learning) และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Educational Recourses) เพื่อการใช้งานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และให้ความรู้เรื่อง การสร้าง สื่อที่มีคุณภาพสูงให้แก่คณาจารย์และผู้ สนใจทั่วไป รวมไปถึงจัดตั้งเว็บไซต์เพื่อนำเสนอสื่อการเรียนการสอน แบบอีเลิร์นนิ่งให้นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปเข้าเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (Open Courseware) ทั้งนี้เพื่อเป็นระบบและศูนย์กลางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมหาชน แห่งชาติ (Thai MOOC) เป็นสถาปัตยกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศกลางเพื่อรองรับ “การศึกษาระบบเปิดเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning Space) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนตนเองได้แบบไม่ มีข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสู่โครงการความร่วมมือเพื่อการ จัดตั้งและดำเนินการ “การเรียนการสอนออนไลน์ในระบบเปิดสำหรับมหาชนแห่งชาติ” (Thai Massive Open Online Course : Thai MOOC) องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบ เปิดในประเทศไทย คือ ด้านระบบและการให้บริการ ด้านการวางแผนและการออกแบบ ด้านการสอน (Instructor) ด้านการนำไปใช้งาน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลหลักสูตร (ดาร์ส อ่อนเฉวียงและคณะ, 2565)

โครงการวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลัง ของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก” จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุคุณภาพซึ่งเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ.2561-2580) ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเด็นการพัฒนาการ เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออก จากระบบการศึกษาแล้ว ควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาคนไทยตามพหุปัญญาให้เต็มตามศักยภาพ รวมถึง การสร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะเวลาที่ 3 (พ.ศ.2566- 2570) ที่มุ่งให้ประชาชนมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในวัยผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับการดำเนินงานของ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในหลายพื้นที่ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อสู่การ เป็นผู้สูงวัย เช่น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น การดำเนินโครงการวิจัยจะมีส่วน

ช่วยทำให้ผู้สูงวัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา เป็นแรงสนับสนุนทางสังคม มีทัศนคติที่เหมาะสมต่อการเตรียมพร้อมเป็นผู้สูงวัย รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวกผ่านอุปกรณ์พกพา ไม่ว่าจะป็นโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตนั้น จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงความรู้เพื่อเตรียมตัวและทำความเข้าใจการเข้าสู่ความเป็นผู้สูงวัยของตัวเองได้จากทุกที่ เป็นการสนับสนุนการดำเนินการของภาครัฐทั้งการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกในการเดินทางออกจากบ้านไปร่วมกิจกรรมหรือการอบรมที่จัดขึ้นในสถานที่ต่าง ก็ยังสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้ หากผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงชุดความรู้ดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง ก็ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (Active Aging) ดังที่นายแพทย์บรรลุ ศิริพานิช ได้กล่าวเอาไว้ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนต้องตระหนัก หากความรู้ และปรับใช้กับตนเอง อันจะมีส่วนที่จะช่วยลดภาระของกำลังคนและงบประมาณของประเทศที่จะต้องใช้ดูแลสังคมสูงวัยในอนาคตได้เป็นอย่างมาก

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล: ผู้สูงวัยในชมรมผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 ชมรม ชมรมละ 15-17 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 98 คน

พื้นที่ในการศึกษา: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเน้นพื้นที่ EEC ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา

ระยะเวลาโครงการ: 1 ปี

1.4 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

“เขตเศรษฐกิจพิเศษ” คือเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินธุรกิจยกระดับ เพิ่มศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน พร้อมทั้งดึงดูดนักลงทุนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผ่านวิธีการหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) การผ่อนคลายนโยบายกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อลดทอนปัญหาอุปสรรคต่อการค้าการลงทุนที่อาจเกิดขึ้นในเขตการค้าแบบปกติ 2) การบริหารจัดการพื้นที่แบบพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าการลงทุนในพื้นที่ 3)

การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณจากภาครัฐเป็นพิเศษในเรื่องระบบสาธารณสุขภูมิภาคและโครงสร้างพื้นฐาน และ 4) การได้รับสิทธิพิเศษ และมาตรการพิเศษต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ

โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อยอดการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งเป็นที่รู้จักกว่า 30 ปี หรือที่เรียกว่า อีสเทิร์นซีบอร์ด โครงการอีอีซีมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา

แผนการพัฒนาอีอีซีเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสังคม เพื่อเป็นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงงานไทยอย่างจริงจัง มุ่งพัฒนาคนให้มีทักษะทางวิชาชีพ มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานตามสายวิชาชีพได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาของไทยทั้งมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในการร่วมพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพ มีทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับประเภทของอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การอบรมเพิ่มเติม การฝึกงาน การดูงาน การให้ทุนวิจัย และการส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสอนในสถาบันการศึกษา รวมถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ ความคาดหวังด้านแรงงานของภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปกำหนดแนวทางการพัฒนาคนเพื่อให้อุปโภคกับตลาดแรงงาน EEC เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ), ออนไลน์)

ด้วยความต้องการกำลังคนที่มีทักษะจำนวนมาก โครงการ EEC จึงมีแผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัยและเทคโนโลยีในเขต EEC ที่ในโครงการวิจัยดำเนินการเพื่อพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองแผนการพัฒนากำลังคนในพื้นที่ EEC นี้

ในส่วนของสถานการณ์ด้านสังคม สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2566) คาดการณ์ว่าแนวโน้มประชากรของ 3 จังหวัดในพื้นที่อีอีซี ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 6 ล้านคน ในปี 2580 โดยมีประชากรแฝงคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.3 ซึ่งจะส่งผลให้พื้นที่เมืองมีความหนาแน่นของประชากรสูงมาก ที่สำคัญคือ ประชากรมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยในปี 2565 ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 71.6 อยู่ในวัยทำงาน ตามด้วยวัยเด็กร้อยละ 18.1 และวัยสูงอายุร้อยละ 10.3 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 - 2570 ระบุว่า "จะมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว" โดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม แต่ในส่วนของประชากรที่เป็นกลุ่มผู้สูงวัยนั้น ปรากฏเพียงแนวทางการขยายบริการสาธารณสุขให้มีบริการสำหรับประชากรสูงอายุ ขณะที่ด้านการศึกษายังคงเน้นผลิตและพัฒนาากำลังคนทุกระดับตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงยกระดับผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน ด้วยการ Upskill และ Reskill ให้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2566) โดยไม่พบแผนรองรับด้านการศึกษาสำหรับ

ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสถานศึกษาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบอื่น

2. แนวคิดสังคมสูงวัยและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ (older person) หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, 2546) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) ได้แก่

“ผู้สูงอายุวัยต้น” (the young old) หมายถึง ผู้มีอายุ 60-69 ปี

“ผู้สูงอายุวัยกลาง” (the middle old) หมายถึง ผู้มีอายุ 70-79 ปี

“ผู้สูงอายุวัยปลาย” (the oldest old) หมายถึง ผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไป

“ศตวรรษิกชน” (centenarian) หมายถึง ผู้สูงอายุวัยปลายสุดที่มีอายุ 100 ปีขึ้นไป

นอกจากนี้ สหประชาชาติ (United Nations: UN) ยังได้แบ่ง “ระดับสังคมสูงวัย” เป็น 3 ระดับ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) ดังนี้

“สังคมสูงวัย” (ageing society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด)

“สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด)

“สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (super-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด)

ในปี พ.ศ. 2566 โลกมีประชากรประมาณ 8 พันล้านคน และประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีประมาณ 1.14 พันล้านคน หรือร้อยละ 14.22 โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2593 ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะมีประมาณ 2 พันล้านคน หรือร้อยละ 20 ของประชากรโลก ในอาเซียน ประเทศสิงคโปร์มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดและเป็นประเทศแรกเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ ถัดมาคือประเทศไทย โดยผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) และรายงานของกรมกิจการผู้สูงอายุ (2567) สะท้อนให้เห็นถึงจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในทุกจังหวัด โดยปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 13,193,247 คน จากประชากรทั้งหมด 66,052,615 คน คิดเป็นร้อยละ 19.97 แสดงให้เห็นว่าไทยใกล้จะเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์แล้ว และผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มอยู่ตามลำพังเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.7 ในปี พ.ศ. 2557 มาเป็นร้อยละ 12 ในปี พ.ศ. 2564

ทั้งนี้ ในวัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ส่งผลให้ผู้สูงอายุจึงต้องมีการปรับตัวหลายประการ ทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายที่เสื่อมลง การปรับตัวให้เข้ากับสถานะที่ไม่ต้องทำงานและมีรายได้ลดลง การปรับตัวให้ยอมรับการจากไปของคู่ครอง เพื่อนสนิทและสมาชิกในครอบครัว การปรับตัวให้ยอมรับแบบแผนของสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน การสร้าง

ความสุขและความพึงพอใจให้กับตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นจริง และการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิต (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2555) นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงลักษณะทางสุขภาพและสังคมของผู้สูงอายุที่มีความต้องการแตกต่างกันด้วย โดยอาจจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2555) ได้แก่

“กลุ่มติดสังคม” หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างอิสระ สามารถทำกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน และกิจวัตรประจำวันต่อเนื่องได้ เป็นผู้มีสุขภาพทั่วไปดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือเป็นเพียงผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือเป็นผู้ที่มีโรคเรื้อรัง 1-2 โรค ที่ยังควบคุมโรคได้

“กลุ่มติดบ้าน” หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง หรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพียงบางส่วน มีความจำกัดในการดำเนินชีวิตในสังคม และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้มีภาวะแทรกซ้อนทางด้านร่างกายหรือทางด้านจิตใจจนส่งผลต่อการรู้คิด การตัดสินใจ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน

“กลุ่มติดเตียง” หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นๆ ในเรื่องการเคลื่อนย้าย การปฏิบัติกิจวัตรพื้นฐานประจำวันอื่นๆ มีโรคประจำตัวหลายโรคทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้มีการเจ็บป่วยเรื้อรังมายาวนานและมีภาวะแทรกซ้อนจากโรคที่เป็นอยู่

ในภาวะที่ประเทศไทยเข้าใกล้การเป็น “สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์” (aged society) เช่นนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) เสนอว่าจำเป็นต้องมีการเตรียมมาตรการรองรับโดยนอกเหนือจากการพัฒนาสวัสดิการสังคม ระบบสุขภาพ การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริการสาธารณสุขให้เหมาะสมแก่การใช้ชีวิตภายนอกของผู้สูงอายุ รวมถึงควรเพิ่มความหลากหลายในการจัดหลักสูตรหรือโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สูงอายุในพื้นที่เดียวกัน เช่น การเรียนรู้ทักษะดิจิทัลหรืออาชีพใหม่ และการส่งเสริมทักษะด้านการเท่าทันสื่อ (IT literacy) อีกด้วย

3. แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ (Active aging)

ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุนั้น องค์การอนามัยโลก (WHO - World Health Organization) ได้มีการวางกรอบนโยบายเรื่องการสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ หรือ “พหุพลัง” (Active Ageing) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดีและมีพลัง โดยได้รับการนำเสนอในการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุแห่งสหประชาชาติครั้งที่สอง (Second United Nations World Assembly on Ageing) ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน เมื่อปี พ.ศ. 2545

ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความของ “พหุพลัง” (Active ageing) ว่าหมายถึง “กระบวนการสร้างเสริมโอกาสด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ” โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ วัฒนธรรม เพศสภาพ ระบบบริการสุขภาพ

ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจ (World Health Organization, 2002)

การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ หรือ “พหุพลัง” จึงเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ด้วยการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว บุคคลอื่น และสังคม (วาสนา กิริติจำเริญ และคณะ, 2564) โดยในส่วนของประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) ได้มีการพัฒนาดัชนีพหุพลังของผู้สูงอายุไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพหุพลัง โดยศึกษาพบว่า ดัชนีพหุพลังผู้สูงอายุไทยมีค่าเท่ากับ 0.685 หมายความว่า ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนในด้านสุขภาพอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินของผู้สูงอายุมีคะแนนค่อนข้างสูงในทุกภูมิภาค เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมพบว่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการมีงานทำของผู้สูงอายุยังอยู่ในระดับที่ต่ำ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม/ชมรมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่ต่ำเช่นกัน ด้านความมั่นคงพบว่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยก็ตาม แต่สาเหตุสำคัญมาจากความเพียงพอของรายได้และสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่ปลอดภัยมีคะแนนไม่สูงมากนัก ส่วนในด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพหุพลังพบว่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แม้ว่าคะแนนการอ่านออกเขียนได้จะอยู่ในระดับที่สูง แต่การมีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีคะแนนค่อนข้างน้อย

ทั้งนี้ วาสนา กิริติจำเริญ และคณะ (2564) ได้ศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและการเตรียมตัวเพื่อรองรับวัยสูงอายุ ความต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมการรวมกลุ่มกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน เพื่อให้เกิดกิจกรรมในหมู่ผู้สูงอายุ และการทำงานที่ตนเองรัก ขณะที่เวหา เกษมสุข และศิริณา จิตต์จรัส (2561) ระบุว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตที่ดีและมีพหุพลัง

4. แนวคิดการเรียนรู้ตามอัยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

“การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) เป็นแนวคิดที่อาจกล่าวได้ว่ามีรากฐานมาจากแนวคิด “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งเป็นการศึกษาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมรูปแบบการศึกษาในระบบ (Formal) การศึกษานอกระบบ (non-formal) และการศึกษาตามอัยาศัย (informal)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ ความรู้ ทักษะและเจตคติของบุคคลจากการเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่าง ๆ และสามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาผ่านการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือความบังเอิญก็ได้ จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้

เพื่อการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557. ออนไลน์)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละบุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบหลากหลายและมีความต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งจะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สุบิน ไชยยะ, 2562)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ หลายประการ กล่าวคือ ในด้านเศรษฐกิจพบว่าประเทศต่าง ๆ ต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะเฉพาะด้านมากขึ้น มีการแข่งขันในตลาดแรงงานที่สูงมาก บุคคลจึงต้องการความรู้ที่อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวในการทำงานและประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้นเกิดจากปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันกันสูงทำให้เกิดการเอาเปรียบกัน มีช่องว่างระหว่างกลุ่มคนจนและคนรวย เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ เร่งการให้การศึกษาแก่ประชาชนของตนเองเพื่อช่วยกันพัฒนาสังคมและแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ด้านการศึกษาจะเห็นได้จากการที่นักศึกษาจบการศึกษาระดับไปแล้วไม่มีโอกาสได้เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนอีก ทำให้การศึกษาในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเท่าที่ควร ดังนั้นโอกาสของการได้รับการศึกษาของบุคคลยังไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนหลักสูตรการศึกษายังไม่สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิตที่เผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่อัตราการเกิดลดลง ทำให้การศึกษาต้องเปลี่ยนทิศทาง แทนที่จะมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ก็ไปมุ่งให้การศึกษาแก่ประชากรในวัยแรงงาน วัยเกษียณอายุ และผู้สูงอายุให้มากขึ้นตามลำดับ (สุบิน ไชยยะ, 2562)

ในส่วนของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงวัยนั้น เวหา เกษมสุข และศิริณา จิตต์จรัส (2561) ให้ข้อเสนอแนะว่า มีกลยุทธ์เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญคือ 1) การประยุกต์หลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ การเข้าไปมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับตัวผู้สูงอายุ และการให้เหตุผลความจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ 2) การใช้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจ 3) การตระหนักถึงความต้องการเฉพาะและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อออกแบบสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ 4) นำเสนอและถ่ายทอดความรู้แบบกัลยาณมิตร

5. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Massive Open Online Course: MOOC)

การจัดการเรียนรู้แบบเปิด หรือ Massive Open Online Course: MOOC หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จำนวนมาก ๆ ผ่านทางหน้าเว็บไซต์ มีทั้งฟรีและเสียค่าใช้จ่าย MOOC ถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ของวงการการศึกษาของโลก ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ การดูวิดีโอ การอ่านตำรา/อินโฟกราฟิกต่าง ๆ การถามตอบแบบควิซ (quiz) การทำแบบทดสอบ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการอภิปราย (discussion) ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรออนไลน์เข้ากับเครื่องมือทางเทคโนโลยีการศึกษาต่าง ๆ ได้ เช่น เว็บไซต์ qualtrics หรือโปรแกรม matlab เป็นต้น (Support ThaiMOOC, 2018)

การเรียนออนไลน์แบบ MOOC ยังเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสนทนาระหว่างกันได้หรือที่เรียกว่าฟอรัม (Forum) ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญของการเรียนรู้ที่ MOOC ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนมีพื้นที่ในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากยิ่งขึ้น

MOOC เป็นการเรียนรู้ซึ่งอยู่ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่เชื่อว่าทุกคนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตายโดยผ่านการนำเสนอในหลักการที่ว่า “ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรืออายุเท่าใดก็สามารถเรียนรู้ได้” (ฟิลิซซุ น้อยวัง, 2563)

ลักษณะสำคัญของ MOOC สรุปได้ดังนี้ 1) สามารถรองรับผู้เรียนได้จำนวนมาก 2) เข้าถึงและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่ 3) มีการปฏิสัมพันธ์หรือการสื่อสารกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยตัวเอง 4) รองรับการเรียนรู้ผ่านสื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลาย 5) มีการรายงานผลการเรียนรู้ และติดตามความก้าวหน้าของการเรียนรู้ได้ 6) เรียนจบหลักสูตรได้รับใบประกาศนียบัตร

ด้านการบริหารจัดการ MOOCs (Course Management) ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบย่อย คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) กลยุทธ์ 4) โมเดลทางธุรกิจ 5) การดำเนินการ 6) แนวทางในการดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ 7) แนวทางในการวางแผนและกำหนดระยะเวลา 8) การบริหารงบประมาณ 9) การประชาสัมพันธ์ 10) การพัฒนาบุคลากร 11) แนวคิดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ 12) การประกันคุณภาพ (ณัฐภัทร ตินเวส และ ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2559)

ทั้งนี้ Islam et al. (2025) ได้สำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ MOOCs โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี (TAM-Technology Acceptance Model) พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อ MOOCs ประกอบด้วย 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งาน (Perceived usefulness) 2) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived ease of use) 3) บรรทัดฐานสังคม (Subjective norms) ได้แก่ อิทธิพลจากสนับสนุนและแรงจูงใจจากคนใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ด้านปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการลงทะเบียนเรียน MOOCs พบว่าขึ้นอยู่กับ 1) ทัศนคติที่ดีต่อ MOOCs เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้งาน 2) คุณภาพของหลักสูตร ส่วนปัจจัยเรื่องการอำนวยความสะดวก (Facilitating conditions) เช่น ระบบโครงสร้างพื้นฐานหรือการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนเรียน MOOCs ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งาน MOOCs จริง

พบว่า ตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการใช้งานจริงคือ ความตั้งใจในการใช้งานของผู้เรียน ส่วนผลลัพธ์หลังการใช้งาน MOOCs (Post-use outcomes) ได้แก่ 1) การได้รับความรู้ (Knowledge acquisition) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุด ดังนั้น การออกแบบ MOOCs ที่มีคุณภาพสูงและใช้งานง่าย จึงส่งผลต่อแนวโน้มที่ผู้เรียนจะมีการใช้งานจริงและได้รับความรู้ที่ต้องการ 2) การสำเร็จหลักสูตร (Completion of MOOCs) หากผู้เรียนพบว่า MOOCs มีประโยชน์ ใช้งานง่าย ให้ข้อมูล และน่าพึงพอใจ ผู้เรียนก็มีแนวโน้มที่จะสำเร็จหลักสูตรโดยไม่ยกเลิกการเรียนกลางคัน 3) การบอกต่อเชิงบวก (Positive Word-of-Mouth - WOM) โดยผู้ที่เรียนสำเร็จตามหลักสูตร

ทั้งนี้ Islam et al. (2025) ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา MOOCs ว่า ควรมีการออกแบบเนื้อหา MOOCs ที่มีคุณภาพสูงและนำเสนอในรูปแบบที่สามารถโต้ตอบได้ (interactive) มีการประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของ MOOCs ผ่านโซเชียลมีเดีย ปรับแต่งหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน การทำให้ MOOCs สามารถเข้าถึงได้บนอุปกรณ์ต่างๆ ได้ รวมถึงสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง

แม้ว่า MOOCs จะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงได้ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัดด้านการเข้าร่วม แต่ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้ามาเรียนรู้ที่สำคัญคือ “แรงจูงใจ” ซึ่งแตกต่างกันไปตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้เรียน (Luik et al., 2020) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยของ Xiong & Zuo (2019) ที่ดำเนินการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้เรียน MOOCs ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 89 คน บนแพลตฟอร์ม FutureLearn พบว่า แรงจูงใจในการเรียน MOOCs ของผู้สูงอายุมี 6 ประเภท เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1) แรงจูงใจในการแก้ปัญหา (Solving problems) โดยเฉพาะปัญหาเฉพาะบุคคล ยกตัวอย่างเช่น หญิงม่ายอายุ 71 ปีที่สามีเสียชีวิตไปเมื่อ 4 ปีก่อนส่งผลให้ประสบปัญหาในการปรับตัวจึงหวังว่าการลงเรียน MOOCs จะช่วยให้สามารถปรับตัวและเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกครั้ง

2) แรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ (Acquiring knowledge) ซึ่งในกลุ่มผู้สูงวัยมีเป้าหมายในการเรียนเพื่อที่จะ “รู้” โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเฉพาะเจาะจง

3) แรงจูงใจในการพัฒนาการรับรู้ (Improving cognition) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการลดความเสื่อมถอยของการรับรู้และรักษาสุขภาพสมองให้กระตือรือร้น

4) แรงจูงใจในการแสวงหาความสนุก (Seeking fun) ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจในประเด็นที่เป็นความสนใจส่วนตัว และความเพลิดเพลินกับกระบวนการเรียนรู้

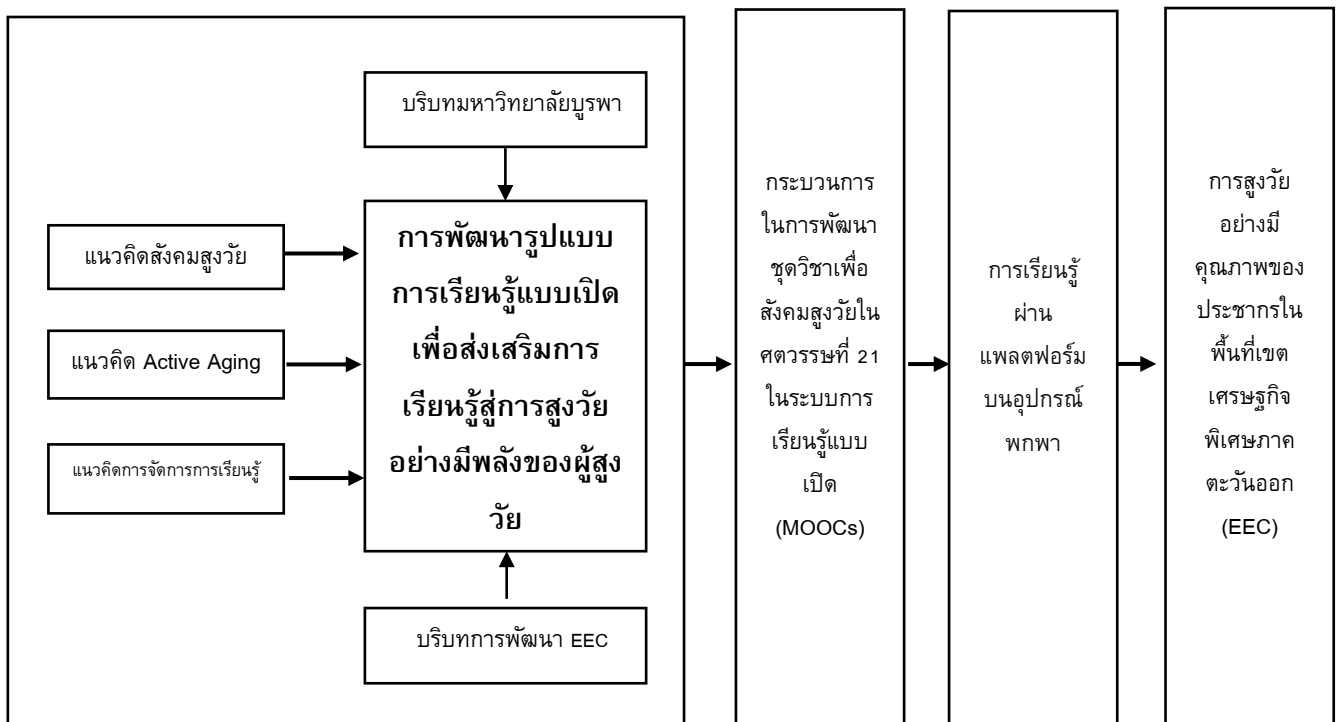
5) แรงจูงใจในการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (Benefiting others) ได้แก่ การช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้อื่น

6) แรงจูงใจในการติดต่อทางสังคม (Social contact) โดยผู้เรียนต้องการสื่อสารกับผู้อื่น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Xiong & Zuo (2019) ยังพบว่าแรงจูงใจในการเรียน MOOCs ของผู้สูงวัยยังแตกต่างกันไปตามช่วงอายุและเพศ โดยกลุ่มผู้สูงวัยยุคตอนต้น (60-74 ปี) จะมีแรงจูงใจในการเรียนเพื่อการ

แก้ปัญหาและการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุวัยตอนปลาย (75 ปีขึ้นไป) ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุวัยตอนปลายมีแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้สูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุวัยตอนต้น ด้านความแตกต่างตามเพศพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุเพศชายนั้นมีแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ และการติดต่อทางสังคมสูงกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงมีแรงจูงใจในการแสวงหาความสนุกสูงกว่าเพศชาย

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย



โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยที่ 2 ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้แบบเปิด และชุดวิชาเพื่อสังคมสูงวัยในศตวรรษที่ 21 ด้วยแพลตฟอร์มบนอุปกรณ์พกพา ประกอบด้วย 9 โครงการย่อย ได้แก่

โครงการย่อยที่ 1 เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มบนอุปกรณ์พกพาเพื่อรองรับการเรียนรู้แบบเปิด สำหรับผู้สูงวัย

โครงการย่อยที่ 2 เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมี พลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก

โครงการย่อยที่ 3 เรื่อง การพัฒนารายวิชาด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เพื่อการเรียนรู้ แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออก

โครงการย่อยที่ 4 เรื่อง การพัฒนารายวิชาด้านการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการย่อยที่ 5 เรื่อง การพัฒนารายวิชาด้านสติ (Mindfulness) เพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการย่อยที่ 6 เรื่อง การพัฒนารายวิชาด้านศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการย่อยที่ 7 เรื่อง การพัฒนารายวิชากระบวนการดนตรีและการขับร้องเพื่อผ่อนคลายเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการย่อยที่ 8 เรื่อง การพัฒนารายวิชากระบวนการละครเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการย่อยที่ 9 เรื่อง การพัฒนารายวิชาการออกกำลังกายเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การนำเสนอกรอบแนวคิดจึงใคร่ขอนำเสนอกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัยที่ประกอบด้วยโครงการย่อยทั้ง 9 โครงการ เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทั้งในเรื่องของการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสม การพัฒนาแพลตฟอร์ม และการพัฒนารายวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6 นิยามศัพท์ในการวิจัย

ผู้สูงวัย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุวัยกลาง อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุวัยปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป และ 4) ผู้สูงอายุวัยชรา อายุ 90 ปีขึ้นไป

สังคมสูงวัย หมายถึง สังคมที่มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด

การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ หมายถึง กระบวนการที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ทั้งกายและใจ มีความมั่นคงในชีวิต และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและทำหน้าที่พลเมืองที่ดีที่เป็นประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

การจัดการเรียนรู้แบบเปิด หมายถึง ระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนของมหาวิทยาลัยบูรพา (BUU MOOC)

ระบบบริหารจัดการ หมายถึง ระบบการบริหารจัดการที่ผู้ใช้สามารถทำงานได้เพียงเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมใด ๆ ลงในคอมพิวเตอร์ และการใช้งานผ่านโปรแกรม web browser ของผู้ใช้ เช่น Internet Explorer, Firefox หรือ Google Chrome เป็นหลัก โดยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

แบบเปิดในส่วนของผู้ผลิตรายวิชา ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเนื้อหา และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการรายวิชาที่เป็นการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดในรูปแบบ MOOC

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) หมายถึง พื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินธุรกิจยกระดับ เพิ่มศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงดึงดูดนักลงทุน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางกายภาพและสังคม และมุ่งเน้นการพัฒนาแรงงานไทยให้มีทักษะและศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในพื้นที่

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อโครงการวิจัยสิ้นสุดลง ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้สูงวัยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับช่วงวัย ช่วยให้เข้าถึงความรู้อย่าง
- 2) ผู้สูงวัยสามารถพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะดิจิทัล และสุขภาพทางกาย-ใจ ทำให้ “สูงวัยอย่างมีพลัง”
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานในพื้นที่มีต้นแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้และขยายผลได้จริง
- 4) สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยบูรพาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถต่อยอดสู่การออกแบบนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยระดับประเทศ

บทที่ 2

วิธีการดำเนินการวิจัย (Material & Methods)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูล

ประชากร

ประชากรในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ณ ปี 2567 มีจำนวนทั้งสิ้น 612,101 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

ผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรมที่อยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการจัดกิจกรรมกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 98 คน ดังนี้

- ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน
- ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 17 คน
- ชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 19 คน
- ชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 15 คน
- ชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 15 คน
- ชมรมผู้สูงอายุ อบต.ลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 17 คน

2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัย

และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาเอกสาร (Documentary research)

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ ตำราหรือหนังสือที่มีการตีพิมพ์หรือเผยแพร่อย่างเป็นทางการน่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบที่มาได้ โดยมุ่งเน้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้ และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ และมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกที่เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ส่งผลต่อความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเก็บข้อมูลรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยจัดการสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มละประมาณ 15 ราย รวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 1) สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี 2 กลุ่ม 2) สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง 2 กลุ่ม และ 3) สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2 กลุ่ม

- 1) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อ.เมือง จ.ชลบุรี
วันที่ 28 พฤษภาคม 2568
- 2) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางเสร่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี
วันที่ 1 มิถุนายน 2568
- 3) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางคล้า อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 29 พฤษภาคม 2568
- 4) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลลาดกระบัง อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 2 มิถุนายน 2568
- 5) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลทุ่งควายกิน อ.แกลง จ.ระยอง
วันที่ 30 พฤษภาคม 2568
- 6) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง อ.เมือง จ.ระยอง
วันที่ 9 มิถุนายน 2568

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูล

การศึกษาเอกสาร (Documentary research)

การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัย และบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงที่เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงที่ส่งผลต่อความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของเอกสาร ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้จัดทำ ปีที่จัดทำ และ 2) สารสำคัญของเอกสารเกี่ยวกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัย และบริบทที่ส่งผลต่อความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดของผู้สูงวัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงวัยในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งสะดวกในการเดินทางและเป็นสถานที่ที่ไม่พลุกพล่าน ปลอดภัยและมีบรรยากาศที่เป็นกันเองเหมาะกับการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ในการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำหรับดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยมุ่งเน้นประเด็นการสนทนา 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

- ช่องทางการเปิดรับข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ (รวมทั้งสื่อและกิจกรรมที่ทำร่วมกันที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้)
- ประเภทของข้อมูลที่ได้รับ (เทคโนโลยี สุขภาพ ทักษะชีวิต ฯลฯ)
- ข้อมูลที่ได้รับ ข้อมูลใดที่มีประโยชน์ และข้อมูลใดที่ไม่มีประโยชน์หรือเป็นภัย/อันตรายต่อผู้สูงอายุ
- หน่วยงานหรือภาครัฐที่มาทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีหน่วยงานใดบ้าง (เนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมเป็นแบบใด)
- ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ (เนื้อหาแบบใด และต้องการเรียนรู้ผ่านช่องทางหรือรูปแบบใด) ที่จะส่งเสริมทักษะดิจิทัล การดูแลสุขภาพและทักษะชีวิต หรือ ฯลฯ

2.4 จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียง” ดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ หลักการเคารพในความ

เป็นมนุษย์ (Respect for Persons) หลักคุณประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence)หลักความยุติธรรม (Justice) โดยมีการแจ้งข้อมูลโครงการวิจัย สิทธิของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ตลอดจนขออนุญาตจัดกิจกรรม บันทึกเสียงและถ่ายภาพทุกครั้ง ทั้งนี้ โครงการวิจัยในครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่ IRB 2-069/ 2567 เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567

2.5 ขอบเขตในการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่: เขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา

ขอบเขตด้านระยะเวลา: 1 ปี

บทที่ 3

ผลการวิจัย (Results)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปรากฏผลการวิจัยดังนี้

- 3.1 ข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่และสภาพสังคมของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3.2 ความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3.3 รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3.4 แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่และสภาพสังคมของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งผลต่อความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา นับเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคตตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2561 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่สำคัญ มีศักยภาพในการผลิตอาหารและสินค้าเกษตร และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพรายได้สูง ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2566) รายงานว่า ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากผลิตภัณฑ์จังหวัดในปี 2564 กลุ่มจังหวัดของพื้นที่อีอีซีมีผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross provincial cluster product : GPCP EEC) เท่ากับ 2.36 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ซึ่งสูงเป็นลำดับสองรองจากกรุงเทพมหานครและสูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ หากจำแนกเป็นภาคอุตสาหกรรมภาคเกษตร และภาคบริการ พบว่า ปี 2564 ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อีอีซีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 1.64 ล้านล้านบาท สูงเป็นอันดับ 1 ของภาคอุตสาหกรรมทั้งประเทศ โดยในปี 2565 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 13,275 โรงงาน ขณะที่ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่อีอีซีถือเป็นแหล่งผลิตอาหารและสินค้าเกษตรที่สำคัญ

โดยปี 2564 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร 64,727 ล้านบาท ส่วนภาคบริการมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคบริการอยู่ที่ 657,795 ล้านบาท

ด้านจำนวนประชากรและแนวโน้มในเขตพื้นที่อีอีซี พบว่า ในปี 2565 มีประชากรรวม 3.06 ล้านคน แบ่งเป็นชาย 1.5 ล้านคน และเป็นหญิง 1.56 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.6 ของประชากรประเทศ ซึ่งร้อยละ 52.7 ของประชากรอีอีซี อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง โดยจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด 1.6 ล้านคน จังหวัดระยองมีประชากร 0.76 ล้านคน และจังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากร 0.7 ล้านคน ซึ่งพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรสูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่ยานการค่า และพื้นที่ท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2566)

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา มีความสำคัญอย่างมากในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อลักษณะทางสังคมของประชากรในพื้นที่อีอีซี กล่าวคือ บางพื้นที่ยังคงความเป็นชนบท และบางพื้นที่มีลักษณะเป็นเมืองอุตสาหกรรม (ลัดดาวัลย์ พุทธิรักษา และคณะ, 2568) ซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้สูงวัยในอีอีซีมีความแตกต่างหลากหลายด้วย

สถานการณ์ด้านสังคมผู้สูงวัยในภาคตะวันออกและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2566) รายงานสถานการณ์ด้านสังคมที่สำคัญในพื้นที่อีอีซี คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งในปี 2565 พื้นที่อีอีซีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,064,033 คน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุอยู่ที่ร้อยละ 10.3 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย โดยที่อัตราการพึ่งพิงของประชากรในวัยเด็กและวัยสูงอายุเท่ากับ 40 คน ต่อประชากรวัยแรงงาน 100 คน ขณะที่การให้บริการสาธารณสุขยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เทศบาลและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ โดยมีอัตราส่วนประชากร 1,631 คนต่อแพทย์หนึ่งคนซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดอยู่ที่ 1:1,500 คน

ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยนั้น จำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ โดยสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต (2555) ระบุว่า ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) เสนอว่า จำเป็นต้องมีการเตรียมมาตรการรองรับโดยนอกเหนือจากการพัฒนาสวัสดิการสังคม ระบบสุขภาพ การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริการสาธารณสุขให้เหมาะสมแก่การใช้ชีวิตภายนอกของผู้สูงอายุ รวมถึงควรเพิ่มความหลากหลายในการจัดหลักสูตรหรือโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สูงอายุในพื้นที่เดียวกัน

จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่อีอีซีและประเด็นสำคัญในการเตรียมความพร้อมรับมือสังคมผู้สูงวัย ธันยนันท์ สมบูรณ์รัตน์โชค และ วิสันต์ ลมไธสง (2563) ได้สำรวจคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราในภาพรวม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

และจิตใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ระดับคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสิทธิเสรีภาพอยู่ในระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ 2) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ร่มรื่นและปลอดภัย รวมถึงส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ และ 3) ด้านสิทธิเสรีภาพ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้พวกเขารู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อสังคม แม้ผลการศึกษาดังกล่าวจะระบุว่าระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงวัยในพื้นที่อีอีซีจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีผลการศึกษาของ ลัดดาวัลย์ พุทธิรักษาและคณะ (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามวัยและพฤติกรรมส่วนบุคคล ผู้สูงอายุเหล่านี้มีความต้องการการดูแลสุขภาพที่เข้าถึงง่าย เช่น การมี รพ.สต. และ อสม. คอยดูแลใกล้บ้าน พร้อมระบบสื่อสารหลากหลาย รวมถึงโครงการสนับสนุน แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ บุคลากร และการเข้าถึงบริการเฉพาะทาง ซึ่งทำให้ชุมชนคาดหวังการสนับสนุนจากภาครัฐในการเพิ่มพูนความรู้ด้านสุขภาพและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากขึ้น พร้อมกันนี้ก็มีข้อเสนอว่าควรสำรวจว่าช่องทางการสื่อสารใดที่ผู้สูงอายุในชุมชนเข้าถึงได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อปรับปรุงการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพในอนาคต

สถานการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ได้สำรวจแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุทั่วประเทศ โดยในส่วนของจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา พบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี 3 อันดับแรก คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล และสื่ออินเทอร์เน็ต/คอมพิวเตอร์/Social media ตามลำดับ ขณะที่ผู้สูงอายุในจังหวัดระยองมีการเปิดรับสื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต/คอมพิวเตอร์/Social media ตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการเปิดรับสื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ และสื่อ หอกระจายข่าว/วิทยุชุมชน ตามลำดับ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงแหล่งข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ใช้ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ชลบุรี		ระยอง		ฉะเชิงเทรา	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
หอกระจายข่าว/วิทยุชุมชน	80,125	25.26	41,152	25.45	75,927	56.96
วิทยุ	55,654	17.55	53,877	33.33	21,406	16.06
โทรทัศน์	215,201	67.86	141,487	87.52	109,164	81.89

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ชลบุรี		ระยอง		ฉะเชิงเทรา	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์/นิตยสาร	23,074	7.27	15,834	9.79	3,979	2.98
แผ่นพับ/ใบปลิว/หนังสือคู่มือ	15,007	4.73	50,344	31.14	6,470	4.85
ป้ายประกาศ/โปสเตอร์	8,096	2.55	32,091	19.85	11,912	8.94
อินเทอร์เน็ต/คอมพิวเตอร์/ Social media	105,878	33.39	83,238	51.49	22,068	16.55
บุคคล (ผู้นำชุมชน, อสม., ญาติ, เพื่อน ฯลฯ)	206,486	65.11	146,844	90.83	124,879	93.68

ที่มา: ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่ได้รับในระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จังหวัด และภาค พ.ศ. 2567 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุมีการเปิดรับข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังตารางที่ 3.2 ดังนี้

1) สื่อดั้งเดิมหรือสื่อออฟไลน์ (Offline) ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อบุคคล เสียงตามสาย/หอกระจายเสียงวิทยุ รวมถึงการประชุม/กิจกรรมรวมกลุ่ม

“ทีวีก็เปิดช่องเดียวยาวตลอด ถ้าเจอรายการหมอสําหรับผู้สูงอายุก็ฟัง แต่ส่วนมากก็ดูหนังละคร ส่วนข่าวสารก็ดู ในยูทูปก็ดูบ้าง แต่จอมันเล็กดูแล้วง่วงนอน ดูโทรทัศน์เหมือนมีเพื่อน มีเสียงโทรทัศน์พูดคุยอยู่ ลูกหลานก็บ่นว่าแม่ไม่ปิดโทรทัศน์เลย เราตื่นมาก็ดูต่อ ก็มีความสุข” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ อบต.ลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2 มิถุนายน 2568)

“เพื่อนสำคัญมาก เพราะช่วยกันแนะนำกัน การรวมกลุ่ม เช่น ชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ ที่รวมกลุ่มเพื่อสนทนาการ ดนตรี กีฬา ทำให้จิตใจเบิกบาน” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง, 9 มิถุนายน 2568)

2) สื่อดิจิทัลหรือสื่อออนไลน์ (Online) ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ได้แก่ LINE, Facebook, YouTube, Netflix, TikTok/Reels, Google, Lemon โดยมีลักษณะการใช้งานสื่อประเภทต่างๆ

“ติดต่อกันทางไลน์ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการสุขภาพ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ต้องได้รับวัคซีน กำหนดการลงทะเบียน และกำหนดการรับบริการด้านสุขภาพ (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)

“ดูดีก็ตอก เฟซบุ๊ก ไลน์ สุขภาพ ออกกำลังกาย สามารถนำมาเป็นแบบ หรือฝึก แก้ปัญหาสุขภาพของเรา เช่น เราปวดข้อมือข้อเท้าข้อเข่าต้องทำอะไร ส่วนใหญ่ดูเรื่องการเดินอย่างไรให้ไม่บาดเจ็บ เดินอย่างไรในวัยเรา” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา, 29 พฤษภาคม 2568)

ตารางที่ 3.2 แสดงช่องทางการสื่อสารและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา

ประเภทสื่อ	ช่องทางการสื่อสาร	ลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
สื่อดั้งเดิม/ สื่อออฟไลน์	โทรทัศน์	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้เป็นเพื่อนคู่ใจ เปิดเพื่อให้มีเสียงคุยเป็นเพื่อน โดยมักใช้ติดตามข่าวการเมือง ข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิงดารานักแสดง รายการบันเทิง (เช่น ไมค์ปลดหนี้ ดวลเพลงชิงทุน เก่งจริงชิงค่าเทอม) เป็นต้น
	สื่อบุคคล	ได้แก่ หมอ เพื่อน ผู้นำชุมชน อสม. ที่ช่วยบอกข่าวสาร กิจกรรม คำแนะนำด้านสุขภาพ และอื่น ๆ
	เสียงตามสาย/ หอกระจายเสียง	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้รับข่าวสารจากเทศบาลหรือหน่วยงานในชุมชน
	วิทยุ	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้ในการเปิดรับข่าวสารในท้องถิ่น ข่าวเกษตร (ราคาพืชผล)
	การประชุม/ กิจกรรมรวมกลุ่ม	ได้แก่ การประชุมรายเดือน/ประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ การรวมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อาทิ สุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น
สื่อดิจิทัล/ สื่อออนไลน์	LINE	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด โดยส่วนใหญ่ใช้ในการพูดคุยเชื่อมความสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมของผู้สูงอายุ เช่น ส่งสวัสดิ์วันจันทร์ หรือพูดคุยในเรื่องทั่วไป การรับและแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร เช่น นัดหมายกิจกรรม ไฟดับ น้ำไม่ไหล

ประเภทสื่อ	ช่องทางการสื่อสาร	ลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
	Facebook	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุมองว่าให้ข้อมูลรายละเอียดมากที่สุด มีข้อมูลที่ไม่ว่างอายุ และเป็นสาธารณะ โดยส่วนใหญ่ใช้ในการติดตามข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงใช้เพื่อความบันเทิงและสนทนาการ
	YouTube	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุมองว่ามีคลิปยาวที่มีรายละเอียด มักใช้เปิดรับเนื้อหาที่สนใจทั้งการติดตามข่าวสารบ้านเมือง รายการบันเทิงตลก ขบขัน รายการเพลงย้อนยุค ธรรมะ คติคำสอน รายการอาหาร อาชีพ การดูแลสุขภาพ
	Netflix	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้ดูซีรีส์เกาหลี จีน ไทย
	TikTok/ Reels	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้ดูคลิปสั้นเพื่อความบันเทิง
	Google	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุใช้สำหรับค้นหาข้อมูลเฉพาะเรื่อง
	Lemon	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุ (จ.ระยอง) ใช้เพื่อความบันเทิงและไลฟ์สไตล์
	Grab	เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายุ (จ.ระยอง) ใช้เพื่อเรียกใช้บริการรับ-ส่งไปโรงพยาบาล

ที่มา: การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรม ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก

ในส่วนของคุณข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาที่ผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มีการเปิดรับอยู่ในปัจจุบันนั้น ผู้สูงอายุได้จำแนกกลุ่มข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ซึ่งพบขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพใจ ด้านอาชีพ/รายได้/เศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยี และ 2) ข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์หรือเป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ พบขอบเขตเนื้อหา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพใจ ด้านอาชีพ/รายได้/เศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยี ดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ	ข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์/อันตรายสำหรับผู้สูงอายุ
<p>1. ด้านสุขภาพกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การบริหารร่างกายที่เหมาะสมกับวัย เช่น รำกระบอง รำไทยเพื่อสุขภาพ แอโรบิก ลีลาศ ไลนแดนซ์ การดูแลข้อต่อ ไหล่ เข่า 	<p>1. ด้านสุขภาพกาย</p> <p style="text-align: center;">- ไม่มี -</p>

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ	ข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์/อันตรายสำหรับผู้สูงอายุ
<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารการกินที่ดีต่อสุขภาพ อาหารที่ควรกินและไม่ควรกิน โดยเฉพาะสำหรับผู้มีโรคประจำตัว ○ การใช้ยาและผลข้างเคียง ○ การป้องกันโรคและรู้เท่าทันโรคต่างๆ เช่น โรคระบาด การฉีดวัคซีน การตรวจสุขภาพประจำปี ○ อื่น ๆ เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียงและการเยี่ยมบ้าน สุขอนามัยและการรักษาความสะอาด 	
<p>2. ด้านสุขภาพใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ธรรมะ การฝึกสมาธิ การทำใจให้สงบ การสวดมนต์ ○ การจัดการอารมณ์และความเครียด การปล่อยวาง การคิดบวก ○ ความบันเทิง เช่น ดุซึร์รี่ รายการตลก ฟังเพลง ○ สันทนาการ เช่น การเดินรำ กีฬา ○ การทำกิจกรรมอดิเรก เช่น ถักโครเชต์ ดอกไม้ประดิษฐ์ งานศิลปะ การทำอาหาร งานฝีมือต่าง ๆ ○ การท่องเที่ยวและการพักผ่อน ○ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อนฝูง สังสรรค์ การเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ ○ ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เช่น ข่าวกีฬา ข่าวสร้างชื่อเสียงประเทศ ข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคม 	<p>2. ด้านสุขภาพใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ เนื้อหารุนแรง หยาดคาย ภาพโป๊เปลือย ○ ข่าวฆาตกรรม, การทะเลาะวิวาท, อาชญากรรม, ยาเสพติด, ค้ามนุษย์, ล่วงละเมิดทางเพศ ○ ข่าวการเมืองที่ทำให้เกิดความแตกแยก ○ ข่าวห่วย, พยากรณ์ร้าย ○ ละคร/ซีรีส์ที่ไม่เหมาะสมกับวัย ○ เกมรุนแรง ○ โฆษณาแทรกที่นำราคาขาย ○ ข่าวดราม่า ข่าวดารา ○ ข้อมูลลูกโซ่ที่ให้ส่งต่อเพื่อไม่ให้มีอันเป็นไป
<p>3. ด้านอาชีพ/รายได้/เศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เช่น ราคาพืชผล การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ○ การส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจ 	<p>3. ด้านอาชีพ/รายได้/เศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การก๊วนอกระบบ/เว็บพนัน ○ โฆษณาเกินจริง/หลอกขายของ (ได้ของไม่ตรงปก)

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ	ข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์/อันตรายสำหรับผู้สูงอายุ
<ul style="list-style-type: none"> ○ การทำบัญชีครัวเรือนและการวางแผนการเงิน ○ การสร้างอาชีพออนไลน์และการหารายได้เสริม 	<ul style="list-style-type: none"> ○ การหลอกให้กดลิงก์/หลอกให้ลงทุน/รับของฟรี ○ การหลอกลวงรูปแบบอื่น ๆ เช่น เข้ามาทำความรู้จักเพื่อหลอกเอาเงิน แกดคอลเซ็นเตอร์ที่ขู่/แอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่ กลโกงส่งของเก็บเงินปลายทาง
4. ด้านเทคโนโลยี <ul style="list-style-type: none"> ○ การรู้เท่าทันภัยออนไลน์และมิจฉาชีพ ○ การสร้างสื่อ เช่น TikTok เพื่อการเรียนรู้และอาชีพ 	4. ด้านเทคโนโลยี <ul style="list-style-type: none"> ○ ข้อมูลเท็จ (Fake News) และข่าวปลอม เช่น AI สร้างภาพปลอม

ที่มา: การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรม ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก

3.2 ความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก

การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยซึ่งมุ่งหมายให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ทั้งกายและใจ มีความมั่นคงในชีวิต และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมนั้น ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราในการศึกษาค้นคว้าพบว่า “ความรู้” หรือข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงวัยเห็นว่าจำเป็นหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ด้านสุขภาพ

ความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังในด้านสุขภาพ ถือเป็นประเด็นหลักที่ผู้สูงอายุให้ความเห็นผ่านการสนทนากลุ่มทุกกลุ่มว่ามีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญ

“ถ้าสุขภาพดีก็ดีทั้งหมด ไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เป็นรากฐานสำคัญของผู้สูงอายุ”
(สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)

“การจะดูแลคนอื่นได้ ต้องดูแลตัวเองก่อน ถึงจะดูแลครอบครัว ดูแลคนใกล้ชิดได้ ต้องดูแลเรื่องสุขภาพ” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง, 9 มิถุนายน 2568)

ทั้งนี้ กลุ่มผู้สูงวัยในภาคตะวันออกได้ระบุลักษณะเนื้อหาความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังด้านสุขภาพ โดยแบ่งออกเป็นความรู้หรือข้อมูลข่าวสารด้านร่างกายและด้านจิตใจ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ

ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ
<p>1. การดูแลสุขภาพโดยรวม</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การออกกำลังกาย: เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจอย่างมาก โดยต้องการรู้วิธีการบริหารร่างกายที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกาย โดยเฉพาะการดูแลข้อต่อต่างๆ การแก้อาการปวดหลัง การออกกำลังกายแบบไหนไม่ควรทำ และแบบไหนเหมาะกับช่วงอายุใด นอกจากนี้ ยังชื่นชอบข้อมูลเกี่ยวกับการออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบ เช่น รำกระบอง รำไทยเพื่อสุขภาพ แอโรบิก ลีลาศ โยนแตนต์ การยืดเหยียด และการออกกำลังกายลดพุง เป็นต้น ○ การรับประทานอาหาร: ผู้สูงอายุต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกอาหารที่เหมาะสมกับวัย และการควบคุมอาหาร โดยเฉพาะผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวานและความดัน ควรหลีกเลี่ยงอาหารที่ย่อยยาก และเน้นอาหารครบ 5 หมู่ ○ อื่น ๆ: การดูแลสุขภาพทั่วไป เช่น การนอนหลับพักผ่อน การรักษาสุขอนามัย สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย เป็นต้น <p>2. โรคและการใช้ยา</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ: ผู้สูงอายุต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับโรคต่างๆ โดยเฉพาะโรคระบาด การป้องกันโรค และการรู้ทันโรค ○ การใช้ยา: ต้องการความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องและผลข้างเคียงของยา 	<p>1. การส่งเสริมการเข้าใจตนเองและการปล่อยวาง</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การตั้งศักยภาพและความสามารถ: ควรมีเนื้อหาที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุสำรวจและตั้งศักยภาพความสามารถของตนเองออกมาใช้เพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองและลดความเครียด ○ การปล่อยวาง: เนื้อหาควรมุ่งเน้นการสอนให้รู้จักปล่อยวางเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจ ○ การคิดบวกและจิตใจแจ่มใส: ส่งเสริมแนวคิดการมองโลกในแง่บวก และการทำจิตใจให้เบิกบานแจ่มใสอยู่เสมอ <p>2. การฝึกจิตใจและธรรมะ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ธรรมะเพื่อความสงบ: จัดทำเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะ การฝึกสมาธิ และการทำใจให้สงบ ซึ่งช่วยให้ร่างกายดีขึ้นตามไปด้วย ○ การควบคุมลมหายใจ: เสนอเทคนิคการควบคุมลมหายใจเพื่อช่วยในการนอนหลับ ทำให้หน้าตาสดใส อารมณ์ดี และคลายเครียด ○ การสวดมนต์: เพื่อฝึกจิตใจ <p>3. การเสริมสร้างความสุขและลดความเหงา</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ กิจกรรมคลายเครียดและความบันเทิง: จัดทำเนื้อหาที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและมีความสุข ○ งานอดิเรกและสันทนาการ: ส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้ไม่ว่าง ไม่เหงา เช่น การทำอาหาร งานฝีมือ (ถักโครเชต์ จักสาน ทำ

ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ
<ul style="list-style-type: none"> ○ บริการสุขภาพ: ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการสุขภาพ เช่น กำหนดการลงทะเบียนและกำหนดการรับบริการวัคซีน <p>3. การดูแลเฉพาะทาง:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การดูแลผู้ป่วยติดเตียง: ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลผู้ป่วยติดเตียงหรือห้วงผู้สูงอายุที่อยู่บ้านคนเดียว ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลและการป้องกันอันตราย ○ อื่น ๆ: ผู้สูงอายุมีความสนใจในข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร วารสารบำบัด สุขภาพช่องปาก เป็นต้น 	<p>ดอกไม้ ทำตะกร้า) การปลูกต้นไม้ การจัดบ้านและสวน การดูแลสัตว์เลี้ยง แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว</p> <p>4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ การรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล: ความรู้เกี่ยวกับการเท่าทันสื่อ การวิเคราะห์เนื้อหา วิธีการป้องกันตนเองจากข้อมูลเท็จ ข่าวลวง ข่าวที่ทำให้เครียด ○ การมีสติและไม่โลภ: เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีสติและการควบคุมความโลภ เพื่อป้องกันการถูกหลอก

ที่มา: การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรม ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก

2. ด้านความมั่นคงในชีวิต

ในด้านความมั่นคงในชีวิต ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับระบุว่า สิ่งที่ต้องการเรียนรู้หรือต้องการข้อมูลมี 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การรู้เท่าทันกลโกงและมิจฉาชีพ เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกต้องการข้อมูลเพื่อการป้องกันภัยจากมิจฉาชีพ โดยเฉพาะการหลอกลวงเงิน รวมถึงการขายสินค้าออนไลน์และข่าวปลอมต่าง ๆ ดังนี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการหลอกลวงโดยเฉพาะจากมิจฉาชีพทางออนไลน์ เช่น คอลเซ็นเตอร์ที่อ้างว่าถูกจับเรื่องยาเสพติดหรือเป็นหนี้ การหลอกให้โอนเงิน การหลอกให้รับรางวัลหรือของฟรี การหลอกให้ลงทุน การหลอกขายของออนไลน์แล้วได้ของไม่ตรงปก การส่งของเก็บเงินปลายทางที่ไม่ได้สั่ง เป็นต้น
- ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันตัวเบื้องต้น เช่น การฝึกสติและความไม่โลภในการรับมือกับการหลอกลวง วิธีการบล็อกเบอร์โทรศัพท์ วิธีไม่รับโทรศัพท์จากเบอร์แปลก การไม่เปิดประตูรับคนแปลกหน้าที่เข้ามาขายสินค้าหรือชิงโชคที่บ้าน เป็นต้น
- ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบข้อมูล การเตือนภัยจากข้อมูลเท็จ เช่น AI สร้างภาพปลอม ข่าวหลอกลวง ข่าวภัยพิบัติเก่าที่นำมาวนซ้ำ

2) การหารายได้ ซึ่งผู้สูงวัยมีความสนใจและต้องการข้อมูลเพื่อการหารายได้หลายประการ

- ข้อมูลเพื่อประกอบอาชีพเสริม เช่น การทำแซนด์วิช การแปรรูปอาหาร งานฝีมือ การทำดอกไม้ การทำตะกร้า การเพนท์เสื้อ การทำกระเป๋า เป็นต้น
 - ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่ทำอยู่แล้ว เช่น ราคาพืชผลเกษตร พยากรณ์อากาศ เพื่อการเก็บเกี่ยวพืชผล การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
 - ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาดและช่องทางการจำหน่ายสินค้า เช่น การเล่าเรื่องผ่านออนไลน์เพื่อขายของออนไลน์
 - ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ
 - ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ เช่น เงินบำนาญ เป็นต้น
- 3) การออมและการวางแผนชีวิตด้านการเงิน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน
 - 4) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
 - 5) ข้อมูลเกี่ยวกับการเตือนภัยสาธารณภัย และเบอร์โทรศัพท์สำหรับการขอความช่วยเหลือ

3. ด้านการมีส่วนร่วม

ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมาก โดยในการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุ 6 กลุ่มพบว่า ผู้สูงวัยมีความต้องการที่จะปรับตัวเข้ากับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะการเรียนรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน

นอกจากนี้ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้ยังระบุถึง ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและชุมชน ซึ่งข้อมูลหรือความรู้ที่จะส่งเสริมผู้สูงวัยในประเด็นนี้มุ่งเน้นที่การสื่อสารข้อมูลกิจกรรมการรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนซึ่งเป็นการพบปะแบบเห็นหน้า และการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่ผู้สูงอายุที่มีบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในสื่อออนไลน์

3.3 รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความต้องการรูปแบบการนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่หลากหลาย โดยมีลักษณะสำคัญดังตารางที่ 3.5 นี้

ตารางที่ 3.5 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้

รูปแบบ	รายละเอียด
คลิป	ผู้สูงวัยนิยมเปิดรับสื่อที่มีลักษณะเป็นคลิปสั้นความยาวประมาณ 2-3 นาที หรือไม่เกิน 5 นาที ไม่นิยมคลิปที่ยาวเกินไป เพราะดูแล้วง่วงนอน
ภาพ	ผู้สูงวัยระบุว่า การนำเสนอจำเป็นต้องมีภาพประกอบ หรือภาพตัวอย่าง หรือมีการ์ตูนน่ารัก มีรูปภาพสวยๆ เหมือนหนังสือเด็กแต่เป็นเนื้อหาสำหรับผู้สูงวัย

รูปแบบ	รายละเอียด
ขอความ	ผู้สูงวัยระบุว่า ในการนำเสนอข้อมูลที่มีตัวหนังสือจำเป็นต้องเป็นตัวหนังสือขนาดใหญ่เพื่อให้สามารถอ่านได้ง่าย
การเล่าเรื่อง	ผู้สูงวัยให้ความสำคัญการนำเสนอหรือเล่าเรื่องที่เน้นความสนุก ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีความบันเทิงด้วย ไม่เน้นวิชาการมากเกินไป
ผู้นำเสนอ	ผู้สูงวัยระบุว่า ควรมีผู้ดำเนินรายการ หรือคนแสดงที่มีบุคลิกที่ดี น่าสนใจ อาจเป็นนักแสดงหรือไม่ก็ได้ที่เป็นวัยเดียวกันที่ดี น่าเชื่อถือ ทำให้ผู้สูงอายอยากทำตาม หรือเป็นดารานักทรงที่เป็นที่ชื่นชอบในกลุ่มผู้สูงวัยก็ได้
การกระตุ้นความสนใจ	ผู้สูงวัยระบุว่า ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้ผู้สูงวัยเกิดความสนใจและติดตามเนื้อหา นั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ สนุก บันเทิง เช่น ฉ่อยหน้าม่าน, เพลงแหล่ ○ ตื่นเต้น ได้ลุ้น เช่น ไมค์ปลดหนี ○ มีคำถามเร้าใจ เช่น “คุณทำแบบนี้หรือเปล่า” ○ มีรางวัลจูงใจ เช่น ดูครบทุกคลิปมีรางวัลให้ ○ ไม่ใส่โฆษณาแทรก เพราะทำให้รู้สึกรำคาญ ○ นำเสนอโดยผู้ใช้จริง มีตัวอย่างเหตุการณ์จริง เช่น กรณีการถูกหลอกหลวง ○ หลีกเลี่ยงภาพเชิงลบ เช่น ภาพความเจ็บป่วย ต้องตัดขาด ทุกข์ทรมาน เป็นต้น
การตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้รับสาร	<ul style="list-style-type: none"> ○ ฟังและปฏิบัติตามได้ง่าย ○ สามารถฟังแล้วทำอย่างอื่นไปด้วยได้ ○ เป็นสื่อที่สามารถโต้ตอบกลับได้ ○ เนื้อหาที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้

ที่มา: การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรม ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก

3.4 แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้แบบเปิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้พบว่า แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออก ควรให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ การสร้างสรรค์รูปแบบที่เข้าถึงและเข้าใจง่าย และคำนึงถึงบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรายละเอียดดังนี้

1. การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ

การพัฒนาการเรียนรู้อย่างเปิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้อย่างเปิดจึงต้องออกแบบเนื้อหาหรือข้อมูลข่าวสารที่มุ่งเน้นสาระความรู้เรื่องสุขภาพกายและสุขภาพใจ ความมั่นคงในชีวิต และการมีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคมของผู้สูงอายุ ที่สำคัญคือสาระความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและสามารถปฏิบัติได้จริง ส่งผลให้ผู้สูงวัยคาดหวังว่าเนื้อหาและผู้ส่งข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือ มีการสนับสนุนที่จริงจังและต่อเนื่องโดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐ

“เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงวัย เพื่อให้ผู้สูงวัยอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า ไม่เป็นภาระลูกหลาน”
(สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง, 9 มิถุนายน 2568)

“กิจกรรมที่ทำจริง ไม่ใช่พูดอย่างเดียว และต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)

“ควรต้องสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ไม่ใช่มาแล้วหายไป หมดงบจบกัน” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง, 30 พฤษภาคม 2568)

ขณะเดียวกันการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเปิดยังต้องคำนึงถึงบริบทและความแตกต่างของผู้สูงอายุในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ช่วงวัยของผู้สูงอายุที่ต้องการสาระความรู้ที่แตกต่างกัน (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568) หรือเพศที่ต่างกันก็จะมีพฤติกรรมการใช้สื่อที่ต่างกันด้วย เช่น ผู้สูงอายุเพศชายมักสนใจและใช้สื่อออนไลน์น้อยกว่าเพศหญิง (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง, 30 พฤษภาคม 2568) นอกจากนี้ในกลุ่มผู้สูงวัยยังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความต้องการหรือความจำเป็นด้านข้อมูลหรือสาระความรู้ที่ต่างกันด้วยเช่นกัน อาทิ ผู้สูงวัยที่ติดเตียง ผู้สูงวัยที่มีปัญหาสุขภาพ ผู้สูงวัยที่ประกอบอาชีพ (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ อบต.ลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2 มิถุนายน 2568)

ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้สูงวัยมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เห็นว่าสาระความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ การส่งเสริมทักษะดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมพร้อมสู่สังคมสูงวัยด้วย

“เราปฏิเสธไม่ได้ เราต้องรู้เท่าทัน” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)

“เราต้องมีสติ เลือกละเอียด วิเคราะห์และรู้เท่าทัน” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง, 9 มิถุนายน 2568)

2. การสร้างสรรค์รูปแบบที่เข้าถึงและเข้าใจง่ายสำหรับผู้สูงอายุ

จากแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเปิดสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มในด้านเนื้อหาแล้ว การสร้างสรรค์รูปแบบหรือเทคนิคการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้ก็มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงวัยด้วยเช่นกัน โดยแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเปิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยก็จำเป็นต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงวัยด้วยเช่นกัน

การสร้างสรรค์รูปแบบการสื่อสารที่คำนึงถึงความต้องการและข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการรับรู้และเรียนรู้ของผู้สูงอายุ มีแนวทางที่สำคัญ ได้แก่

- **สั้นกระชับ:** เนื้อหาต้องตรงประเด็นและกระชับ โดยเฉพาะในรูปแบบคลิป “เพราะคนแก่ไม่ยอกดูนาน” เช่น ควรมีความยาวประมาณ 2-3 นาที (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)
- **มีภาพประกอบ:** การใช้ภาพและกราฟิกช่วยอธิบาย มีรูปสวยๆ" หรือภาพการ์ตูนน่ารัก
- **ตัวอักษรขนาดใหญ่:** เพื่อช่วยให้ผู้สูงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสายตาสามารถอ่านได้ง่าย
- **ลำดับที่ชัดเจนและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย:** การนำเสนอแบบขั้นตอน หลีกเลียงศัพท์เทคนิคที่ซับซ้อน การนำเสนอความรู้แบบกัลยาณมิตรเป็นสิ่งสำคัญ
- **สามารถทำกิจกรรมอื่นไปพร้อมกันได้:** ผู้สูงอายุชอบ “ฟังแล้วทำอย่างอื่นไปด้วยได้” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)
- **มีการสาธิต:** แสดงการปฏิบัติจริงที่สามารถทำตามได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการออกกำลังกาย หรือการทำอาหาร ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริง
- **ผสมผสานความบันเทิง:** “ถ้ามีแต่วิชาการก็น่าเบื่อ ต้องมีความบันเทิงด้วย ทำกิจกรรมอย่างอื่นด้วย อย่าวิชาการมากเกินไป” (สนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, 28 พฤษภาคม 2568)
- **ผู้ดำเนินรายการ/นักแสดงที่น่าสนใจ:** ผู้ดำเนินรายการหรือคนแสดงควรมีบุคลิกที่ดี น่าสนใจ อาจเป็นนักแสดงหรือไม่ก็ได้ เป็นคนวัยเดียวกันที่ดี น่าเชื่อถือ ทำให้ผู้สูงอายุอยากทำตาม หรือเป็นดาราที่ร้องที่เป็นที่ชื่นชอบ
- **เร้าความสนใจ:** โดยเชื่อมโยงเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอกับปัญหาหรือความต้องการของผู้สูงอายุ โดยอาจมีการใช้คำถามเพื่อสร้างความเชื่อมโยง “คุณทำแบบนี้หรือเปล่า” เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้สูงอายยังเสนอว่า ควรมีการออกแบบการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์ เสริมสร้างการสื่อสารกับคนใกล้ชิด เช่น สมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ชุมชน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายส่งต่อข้อมูลหรือเครือข่ายที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย

บทที่ 4

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion & Conclusion)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา จำนวน 6 ชมรม รวมจำนวน 98 คน พบว่า ภาพรวมเชิงพื้นที่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (EEC) นั้น เนื่องด้วยเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาทั้งภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ทั้งยังมีศักยภาพด้านการเกษตร สภาพสังคมของผู้สูงวัยในอีอีซี จึงมีความแตกต่างหลากหลายทั้งความเป็นชุมชนเมืองที่เติบโตทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและความเป็นชุมชนชนบทที่พึ่งพิงภาคเกษตร อย่างไรก็ตาม คุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยโดยรวมส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จึงต้องการการดูแลสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่าย ยังต้องการความมั่นคงทางด้านรายได้และความปลอดภัยจากมัจฉาชีพ รวมถึงต้องการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม

ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อมูลเอกสารพบว่า สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงวัยให้ความสนใจ 3 อันดับแรก คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล (เช่น อสม. เพื่อน ผู้นำชุมชน) และสื่อออนไลน์ (สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ) โดยในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการใช้สื่อในพื้นที่ เช่น หอกระจายข่าวหรือวิทยุชุมชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสนทนากลุ่มที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ในส่วนของสื่อออนไลน์มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทางแทบจะทุกแพลตฟอร์ม ได้แก่ Line, Facebook, YouTube, Netflix, TikTok/Reels, Google, Lemon, Grab โดยรูปแบบที่เป็นที่นิยมมากที่สุดคือคลิป ซึ่งผู้สูงวัยเปิดรับเนื้อหาที่มีความหลากหลายทั้งเรื่อง การดูแลสุขภาพ บันเทิง ไลฟ์สไตล์ ธรรมชาติ อาชีพ งานฝีมือ เป็นต้น โดยแบ่งข้อมูลที่เปิดรับออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) สุขภาพกาย เช่น การบริหารร่างกายที่เหมาะสมกับวัย อาหาร การช้ยา การป้องกันโรค 2) สุขภาพใจ เช่น การจัดการอารมณ์ ธรรมชาติ ความบันเทิง งาน

- อดิเรก 3) อาชีพและรายได้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตร การทำบัญชี การหารายได้เสริมจากงานฝีมือ 4) เทคโนโลยี เช่น การรู้เท่าทันภัยออนไลน์หรือมิจอาชีพ การสร้างสื่อ เป็นต้น
2. ข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์หรือเป็นอันตรายต่อผู้สูงวัย ได้แก่ 1) กระทบสุขภาพใจ/สุขภาพจิต เช่น เนื้อหารุนแรง ข่าวฆาตกรรม ข่าวการเมืองที่สร้างความแตกแยก 2) กระทบต่อความมั่นคงทางการเงิน เช่น ข้อมูลล่อลวงให้กดลิงค์ โฆษณาเกินจริง เว็บพนัน 3) เนื้อหาที่เป็นผลจากการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม เช่น ข่าวปลอม การสร้างภาพปลอมโดย AI เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญเกี่ยวกับ “ความรู้” ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังว่า ประการที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพนับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกาย อาทิ การบริหารร่างกายที่เหมาะสมกับวัย การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับโรค การดูแลสุขอนามัยทั่วไป โรคภัยไข้เจ็บ การใช้ยา รวมถึงการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ขณะเดียวกันก็ต้องการความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพใจ โดยมีความต้องการเนื้อหาที่ส่งเสริมการเข้าใจตนเองเพื่อลดความเครียดและดึงศักยภาพของตนเองออกมา การปล่อยวาง การคิดบวก การฝึกสมาธิ ตลอดจนการคลายเครียดด้วยงานอดิเรก การท่องเที่ยว และการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจด้วยการรู้เท่าทันสื่อ ประการที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงในชีวิตโดยเฉพาะความปลอดภัยด้านทรัพย์สินและการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เรื่องการเท่าทันกลโกงและมิจอาชีพ การหารายได้จากอาชีพเสริม เช่น ทำอาหาร งานฝีมือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม การออมและการวางแผนด้านการเงิน นอกจากนี้ ยังต้องการความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิตด้านอื่น ๆ อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สาธารณภัย และช่องทางสำหรับขอความช่วยเหลือ เป็นต้น ประการที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน และข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ โดยที่รูปแบบการนำเสนอที่ผู้สูงวัยต้องการนั้นควรนำเสนอในรูปแบบคลิปสั้น

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีแนวทางที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1. **การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ** โดยต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ รวมถึงสังคมและเศรษฐกิจที่ผู้สูงวัยต้องเผชิญ ทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยของผู้สูงวัยที่มีทั้งตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย รวมถึงเพศ และกลุ่มเฉพาะ อาทิ กลุ่มผู้สูงวัยที่ติดเตียง หรือการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน อันจะส่งผลต่อความต้องการความรู้หรือข้อมูลที่หลากหลาย และมีความสามารถในการเปิดรับสื่อแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจด้วยว่า ในผู้สูงวัยในยุคดิจิทัลมีความต้องการสาระความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัลมากขึ้นด้วย 2. **การสร้างสรรครูปแบบที่เข้าถึงและเข้าใจง่าย** เพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงวัยเป็น

สำคัญ ซึ่งพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมคือคลิปสั้น มีภาพประกอบที่สวยงาม หลีกเลี่ยงภาพเชิงลบ ข้อความใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่อ่านง่าย เล่าเรื่องโดยเน้นความสนุกไม่นั้นวิชาการมากเกินไป ลำดับชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ใช้ผู้นำเสนอที่มีบุคลิกดีน่าเชื่อถือโดยอาจเป็นคนวัยเดียวกันหรือเป็นศิลปินผู้มีชื่อเสียงที่ผู้สูงวัยชื่นชอบ นอกจากนี้ ควรเป็นสื่อที่ปฏิบัติตามง่ายโดยอาจมีการสาธิต สามารถทำกิจกรรมอย่างอื่นไปด้วยได้ และเป็นสื่อที่สร้างการมีส่วนร่วม อาจมีคำถามที่ชวนคิดสร้างความสนใจ เชื่อมโยงกับปัญหาหรือความต้องการของผู้สูงวัย มีรางวัลจูงใจ ไม่แทรกโฆษณา นอกจากนี้ ควรเสริมสร้างการสื่อสารกับคนใกล้ชิดหรือออกแบบแนวทางการสร้างเครือข่ายส่งต่อข้อมูลแลกเปลี่ยนประสบการณ์

4.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็น พร้อมทั้งแสวงหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก เนื่องด้วยเล็งเห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบเปิด หรือ Massive Open Online Course: MOOC เป็นการศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ที่สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาภายใต้หลักการที่ว่า “ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรืออายุเท่าใดก็สามารถเรียนได้” (พิสิษฐ์ น้อยวัง, 2563) เมื่อประกอบกับประเทศไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราที่มีสภาพสังคมผสมผสานระหว่างความเป็นชุมชนเมืองจากการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมและภาคบริการกับความเป็นชุมชนชนบทจากวิถีเกษตรที่ยังคงดำรงอยู่ ส่งผลให้ความต้องการข้อมูลหรือองค์ความรู้ของผู้สูงวัยเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2555) โดยมีความแตกต่างหลากหลายตามบริบทพื้นที่ รวมถึงมีความต้องการเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างออกไปตามช่วงวัยและสุขภาพ เช่น กลุ่มติดเตียง เป็นต้น

ผู้วิจัยใคร่ขออภิปรายผล ดังประเด็นต่อไปนี้

1) ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลัง

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ “ความรู้” ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพนับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกาย การดูแลสุขภาพใจ และการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจด้วยการรู้เท่าทันสื่อ ประการที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงในชีวิตโดยเฉพาะความปลอดภัยด้านทรัพย์สินและการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เรื่องการเท่าทันกลโกงและมิจฉาชีพ การหารายได้จากอาชีพเสริม ประการที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน และข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ

ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกโดยภาพรวมดังกล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวทางส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีพลัง หรือ “พลุดพลัง” (Active ageing) ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างเสริมโอกาสด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยจะเห็นได้ว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับความรู้ด้านสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุดทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ขณะเดียวกันก็สนใจความรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในทรัพย์สินและการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าผู้สูงวัยให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการหลอกลวงทางออนไลน์ นอกจากนี้ ผู้สูงวัยยังสนใจการมีส่วนร่วมในสังคม โดยสะท้อนออกมาในเรื่องความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับลูกหลาน สนใจรับข่าวสารที่ช่วยให้ตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถช่วยเหลือ ห่วงใย และไม่เป็นการรบกวนผู้อื่นโดยเฉพาะลูกหลาน

ทั้งนี้ จากผลการศึกษามีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเป็นผู้สูงวัยในยุคดิจิทัลที่มีความต้องการสาระความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและทักษะด้านดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาด้านสุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต และการมีส่วนร่วม อันเป็นผลจากการที่ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกมีการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทางแทบทุกแพลตฟอร์ม ได้แก่ Line, Facebook, YouTube, Netflix, TikTok/Reels, Google, Lemon, Grab ทำให้ผู้สูงวัยต้องการความรู้ด้านการรู้เท่าทันภัยออนไลน์หรือมิจฉาชีพ ข่าวลวง ข่าวปลอม การสร้างภาพปลอมโดย AI ตลอดจนการรับมือกับเนื้อหาที่ไม่เป็นประโยชน์หรืออาจเป็นอันตราย

ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อดังกล่าวเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสังคม โดยเฉพาะประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ เช่น นวพร เกษสุวรรณ (2561) ที่ทำวิจัยเรื่อง การเพิ่มศักยภาพทางการสื่อสารณรงค์เรื่องการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการให้ความสำคัญกับอันตรายจากการหลงเชื่อสื่อโฆษณาชวนเชื่อ รวมถึงคำแนะนำและวิธีการดูแลสุขภาพ เนื่องจากพบว่าในสื่อต่าง ๆ มีการโฆษณาขายสินค้าผ่านทางการจัดรายการ และพบการโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณยาอาหารเสริมเกินจริง ทำให้ผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุหลงเชื่อคำโฆษณาในสื่อที่อาจก่อให้เกิดการใช้ยาที่ผิด ใช้ยาเกินจำเป็น หรือในบางรายอาจทำให้แพ้ยา และเมื่อไปพบแพทย์ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นยาอะไร ผู้สูงอายุจึงตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าประเภทยา อาหาร และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในขณะเดียวกัน การเข้ามาของสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมารับและการใช้สื่อของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงวัยในภาคตะวันออกที่ถือว่าเป็น “ผู้สูงอายุดิจิทัล” อันเป็นผลจากการที่ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกมีการเปิดรับสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทางแทบทุกแพลตฟอร์ม แต่ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารที่น่าเสนอในสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีทั้งข่าวที่เป็น ข่าวจริง ข่าวหลอก และข่าวลือ ส่งผลให้ผู้รับสารที่เป็นผู้สูงอายุต้องมีการ

รู้เท่าทันสื่อในยุคสังคมออนไลน์ โดยพีชารากา เอื้ออมรวนิช (2561) เสนอว่า ทักษะของการรู้เท่าทันสื่อ นั้นประกอบด้วย ทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างเรื่องราว ทักษะการไตร่ตรอง ทักษะการแสดงออก และทักษะการมีส่วนร่วม โดยการสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้กับคนในสังคมรวมทั้งผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน รวมถึงตัวผู้รับสารที่เป็นผู้สูงอายุเอง

อีกประเด็นหนึ่งที่พบจากการศึกษา คือ การที่ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลที่ส่งต่อกันมาผ่านสื่อออนไลน์ รวมถึงผู้สูงอายุบางรายได้ส่งต่อข้อมูลในสื่อออนไลน์ ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจในแง่ของการเรียนรู้ที่จะเพิ่มทักษะด้านการพิจารณาตรวจสอบ หรือวิพากษ์วิจารณ์ความถูกต้องทั้งการตรวจสอบกันเองกับกลุ่มเพื่อน หรือบุคคลอื่น ๆ ก่อนส่งต่อข้อมูล โดยชัชชญา เรืองยศและแอนนา จุมพลเสถียร (2565) ศึกษา พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ว่ามีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงวัยหรือไม่ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง คือ เมื่อมีการรู้เท่าทันสื่อเป็นไปในทางบวก จะทำให้มีพฤติกรรมในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะอยู่ในค่าที่บวก แต่ผลยังใกล้เคียงกับระดับปานกลาง จึงทำให้ไม่สามารถวางใจได้ว่าผู้สูงวัยมีการรู้เท่าทันสื่อมากนักน้อยเพียงใดซึ่งในภาพรวมขึ้นอยู่กับความถี่ของการใช้งานของแต่ละบุคคล ดังนั้น ชัชชญา เรืองยศและแอนนา จุมพลเสถียร (2565) จึงได้เสนอแนะให้เพิ่มทักษะการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะด้านการพิจารณาตรวจสอบก่อนส่งต่อข้อมูลในสื่อออนไลน์ด้วย

2) รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลัง

เมื่อพิจารณารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลัง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการรูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ที่สามารถสนองตอบข้อจำกัดด้านร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สูงวัยได้ เช่น ต้องเป็นคลิปที่มีความยาวไม่มากนัก ลำดับเรื่องเข้าใจง่าย มีการสาธิตที่ทำตามได้ทันที ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ เป็นต้น ขณะเดียวกันต้องนำด้วยความบันเทิงสนุกสนาน มีความสวยงาม จูงใจหรือเร้าใจด้วยการเชื่อมโยงกับปัญหาที่ผู้สูงวัยกำลังเผชิญอยู่ รวมถึงออกแบบให้สามารถปฏิสัมพันธ์หรือสร้างเครือข่ายในการบอกต่อข้อมูลได้ อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Islam et al. (2025) ที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนา MOOCs ว่า ควรมีการออกแบบเนื้อหา MOOCs ในรูปแบบที่สามารถโต้ตอบได้ (interactive) มีการประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของ MOOCs ผ่านโซเชียลมีเดีย ปรับแต่งหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน การทำให้ MOOCs สามารถเข้าถึงได้บนอุปกรณ์ต่างๆ ได้

นอกจากนี้ ข้อค้นพบในการศึกษานี้ยังสะท้อนแรงจูงใจของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Luik et al. (2020) ซึ่งพบว่าแรงจูงใจในการเรียน MOOCs ของผู้สูงวัยมี 6 ประเภท ได้แก่

1) แรงจูงใจในการแก้ปัญหา (solving problems) 2) แรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ (acquiring knowledge) 3) แรงจูงใจในการพัฒนาการรับรู้ (Improving cognition) 4) แรงจูงใจในการแสวงหาความสนุก (seeking fun) 5) แรงจูงใจในการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (benefiting others) 6) แรงจูงใจในการติดต่อทางสังคม (social contact) โดยจะเห็นได้ว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่โดดเด่น 3 ลำดับแรก คือ แรงจูงใจในการแก้ปัญหา แรงจูงใจในการแสวงหาความสนุก และ แรงจูงใจในการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นควบคู่กับแรงจูงใจในการติดต่อทางสังคม ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

รูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องมีการเชื่อมโยงกับปัญหาที่ผู้สูงวัยภาคตะวันออกเฉียงใต้กำลังเผชิญอยู่ดังกล่าว สอดคล้องกับงานของสุตาดพร ปัญญาพฤกษ์และปวีณา ลีตระกูล (2561) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมภาวะพลัดพลัง กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ที่สามนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน พบว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุจะประสบความสำเร็จได้นั้น เนื้อหาหลักสูตรมีความหลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของผู้สูงอายุ โดยจะต้องมีการดำเนินการสอบถามผู้สูงอายุเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ก่อนดำเนินการจัดทำหลักสูตร ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นทั้งในส่วนของเวลาและวิธีการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเป็นวันที่ไม่สามารถเรียนรู้เหมือนวัยหนุ่มสาว

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ มีการสาธิตให้ดู สามารถเรียนรู้ซ้ำได้ ตามความต้องการของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้แบบเปิด ((MOOCs) โดย กัลยาณี เจริญช่าง นุชมีและเยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล (2564) นำเสนอว่า เนื้อหาที่นำเสนอใน MOOCs เป็นการนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบของคลิปวีดิทัศน์ที่นำเสนอการเรียนรู้ที่หลากหลายและส่งเสริมให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับเนื้อหาและสังเกตขั้นตอนการฝึกปฏิบัติต่าง ๆ ที่สาธิตให้ดูในสื่อ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ซ้ำแล้วซ้ำอีกด้วยตนเอง ทุกที่ ทุกเวลาที่สะดวกและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน แต่ในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรจะจัดสรรพื้นที่ของเครือข่ายสังคมหรือ Social media เตรียมไว้รองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสซักถามประเด็นที่ไม่เข้าใจ หรือนำเสนอภาพความสำเร็จจากการฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำเล่าของผู้เรียน และเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนท่านอื่นได้เห็นตัวอย่างในความสำเร็จ เกิดเป็นเครือข่ายของผู้สูงวัยที่สนใจประเด็นเดียวกันและส่งเสริมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังที่น่าสนใจ คือ ข้อเสนอของ วรนาถ ดวงอุดม (2555) ที่เสนอว่า การพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควรที่จะสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในทุกขั้นตอนตามแนวคิดกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและมีข้อเสนอแนะให้รัฐสนับสนุนนโยบาย งบประมาณและพัฒนาบุคลากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสื่อเพื่อผู้สูงอายุมารวมทั้งสร้างความตระหนักแก่สังคมด้วย

จากผลการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงวัยที่มีการเปิดรับสื่อออนไลน์ในหลากหลายแพลตฟอร์ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อออนไลน์กำลังมีบทบาทสำคัญในการเป็นช่องทางการสื่อสารสำหรับผู้สูงวัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสื่อดิจิทัลในการสร้างพลัง (empowerment) ให้กับผู้สูงวัยโดยเฉพาะในบริบทที่ยังมีความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย เป็นธรรมชาติ จะสามารถลดช่องว่างด้านดิจิทัลได้อย่างแท้จริง โดยมีฉันทนา ภาคสุวรรณและนภาพรรณ อาษาเพ็ชร (2567) เสนอว่า 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงสาธารณสุข ควรมีนโยบายส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการใช้สื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุครอบคลุมทุกพื้นที่ กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและเตรียมตัวตั้งแต่ก่อนวัยเกษียณอายุ 2) องค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุเพื่อภาวะพลัดพลัง การสร้างหลักสูตรอบรมการใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ การให้บริการห้องเรียน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สูงอายุด้วยกัน 3) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาทิ ผู้ให้บริการโซเชียลมีเดีย ผู้ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ ธุรกิจด้านสื่อดิจิทัล ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลให้มากขึ้น

4.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่มผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 98 คน เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายความต้องการความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ซึ่งจำเป็นต้องใช้การวิจัยเชิงปริมาณ

4.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- มหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งครอบคลุมความรู้ด้านสุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม รวมถึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัล

- มหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) ที่เข้าถึงและเข้าใจง่ายสำหรับผู้สูงอายุในภาคตะวันออก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- การวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรืออาศัยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กว้างขวางและสามารถใช้อ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรผู้สูงอายุในภาพรวมได้
- การวิจัยครั้งต่อไปอาจออกแบบการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบเปิดที่พัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้ว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกได้จริงหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในทิศทางใดต่อไป
- การวิจัยครั้งต่อไปอาจออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาความต้องการเชิงลึกของผู้สูงวัยเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีความแตกต่างหลากหลาย โดยมีตัวแปรที่สำคัญคือช่วงวัย เพศ อาชีพ และสุขภาพ เพื่อให้สามารถออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 5

ผลผลิต/ผลลัพธ์/ผลกระทบ (Output/Outcome/Impact)

5.1 ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก” มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก และ 2) เพื่อพัฒนาแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก ดำเนินโครงการโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงอายุ รวมถึงบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกที่เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งส่งผลต่อความรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดของผู้สูงอายุ และ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ถูกคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรมที่จัดกิจกรรมกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งหมด 98 คน

ผลการวิจัย พบว่า เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ผสมผสานทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการ ส่งผลให้มีความเป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบทอยู่ในพื้นที่เดียวกัน วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ค่อนข้างมีความหลากหลาย นอกจากนี้ อีอีซียังได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยมีประชากรสูงอายุน้อยละ 10.3 อัตราการพึ่งพิงของประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุอยู่ที่ 40 คน ต่อประชากรวัยแรงงาน 100 คน

ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก พบว่า ผู้สูงอายุรับข่าวสารผ่าน 1) สื่อดั้งเดิม/ออฟไลน์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อบุคคล เสียงตามสาย/หอกระจายเสียง วิทยุ การประชุม/กิจกรรมรวมกลุ่ม และ 2) สื่อดิจิทัล/ออนไลน์ ได้แก่ LINE, Facebook, YouTube, Netflix, TikTok/Reels, Google, Lemon, Grab โดยมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพใจ ด้านอาชีพ/รายได้/เศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยี ส่วนข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงอายุเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ ได้แก่ ข้อมูลที่ทำให้เครียด กังวล ไม่สบายใจ ข้อมูลหลอกลวง และข้อมูลเท็จ

ทั้งนี้ ในการพัฒนาแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกนั้น สรุปได้ว่า 1) การออกแบบเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้านของผู้สูงอายุ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์และจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม จึงควรเน้นสาระความรู้เรื่องสุขภาพกายและใจ ความมั่นคงในชีวิต และการมีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคม สาระความรู้ต้องนำไปใช้ประโยชน์และปฏิบัติได้จริง เนื้อหาและผู้ส่งข้อมูลต้องน่าเชื่อถือ และได้รับการสนับสนุนที่

จริงจังต่อเนื่องจากภาครัฐ นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงบริบทและความแตกต่างของผู้สูงอายุตามช่วงวัย เพศ และกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ป่วยติดเตียง ผู้มีปัญหาสุขภาพ ผู้ที่ประกอบอาชีพรวมถึงสาระความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และการส่งเสริมทักษะดิจิทัล 2) การสร้างสรรค์รูปแบบที่เข้าถึงและเข้าใจง่ายสำหรับผู้สูงอายุ โดยเทคนิคการสื่อสารควรคำนึงถึงความต้องการและข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุ โดยเป็นคลิปสั้นกระชับ มีภาพประกอบ ตัวอักษรขนาดใหญ่ ลำดับชัดเจนและใช้ภาษาเข้าใจง่าย สามารถทำกิจกรรมอื่นไปพร้อมกันได้ มีการสาธิต ผสมผสานความบันเทิง มีผู้ดำเนินรายการ/นักแสดงที่น่าสนใจ และเร้าความสนใจโดยเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาหรือความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังเสนอให้มีการออกแบบการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์ เสริมสร้างการสื่อสารกับคนใกล้ชิด และสร้างเครือข่ายส่งต่อข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์

5.2 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง (Output)

โดยข้อมูลนี้ต้องสอดคล้องกับข้อเสนอการวิจัย (Proposal) ที่ได้เสนอกับรายงานผลในระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ(NRIIS) พร้อมนำส่งหลักฐาน/เอกสารประกอบ (ภาคผนวก)

ผลผลิต	จำนวน คำสั่ง/ หน่วย นับ	รายละเอียดผลผลิต	ปีที่ คำสั่ง ผลผลิต	% ความก้าวหน้า การดำเนินงาน	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	เชิงคุณภาพ	หลักฐาน/ เอกสาร ประกอบ
ผู้สูงอายุที่มีความรู้พื้นฐานในการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ	50 คน	ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่ได้เข้าใช้งานแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดและเข้าเรียนรู้ชุดวิชาสูงวัยแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตั้งองค์ความรู้ในการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุขั้นพื้นฐานครบถ้วนแล้ว	2568	100	ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่ได้เข้าใช้งานแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดและเข้าเรียนรู้ชุดวิชาสูงวัยแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตั้งองค์ความรู้ในการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุขั้นพื้นฐานครบถ้วนแล้ว จำนวน 50 คน	ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าใช้งานแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดและเข้าเรียนรู้ชุดวิชาสูงวัยแห่งศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 รายวิชาที่อยู่ในชุดโครงการวิจัยเดียวกัน	
ต้นฉบับบทความวิจัย	1 เรื่อง	บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลระดับชาติ	2568	30	ต้นฉบับที่เป็นงานเขียนทางวิชาการโดยมีเนื้อหาที่อธิบายถึงความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีพลังของผู้สูงอายุ	บทความวิจัยเขียนบทความวิจัยฉบับเต็ม	
เครือข่ายความร่วมมือ	1 เครือข่าย	หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้ความรู้กับผู้สูงอายุ ได้ร่วมเผยแพร่ชุดความรู้วิชาสูงวัยแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่กลุ่มเป้าหมายตัวเอง	2568	50	(อยู่ระหว่างการพัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ หรือ MOU) เครือข่ายที่ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยบูรพา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชมรมผู้สูงอายุที่ร่วมกันพัฒนาการเรียนรู้ผู้สูงอายุผ่าน	เครือข่ายที่ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยบูรพา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชมรมผู้สูงอายุผู้สูงอายุผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดและชุดความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่อยู่ในแพลตฟอร์มดังกล่าว	

					แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดและชุดความรู้ เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่อยู่ในแพลตฟอร์มดังกล่าว		
--	--	--	--	--	---	--	--

ประเภทของผลผลิตและคำจำกัดความ (Type of Outputs and Definition)

1. นิยามของผลผลิต คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการวิจัยที่ได้รับการจัดสรรทุนวิจัย ผ่านกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม โดยเป็นผลที่เกิดขึ้นทันทีเมื่อจบโครงการ และเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ หน่วยงานจะต้องนำเสนอภายใน 2 ปีงบประมาณ
2. ประเภทของผลผลิต ประกอบด้วย 10 ผลผลิต ตามตารางดังนี้

ประเภทของผลผลิต (Type of Outputs)	คำจำกัดความ (Definition)
1. กำลังคน หรือหน่วยงาน ที่ได้รับการพัฒนาทักษะ	กำลังคนหรือหน่วยงานเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการ ววน โดยนับเฉพาะคนหรือ หน่วยงานที่เป็นเป้าหมายของโครงการนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นโครงการในรูปแบบทุนการศึกษา การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ หรือการดำเนินการในรูปแบบอื่นที่ระบุไว้ในโครงการ
2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	งานเขียนทางวิชาการ ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ต้องมีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุน จนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ มีการแสดงผลหรือที่มาของประเด็นที่ ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ กระบวนการอธิบายและวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิงและบรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์วารสารการวิจัยนั้นอาจจะเผยแพร่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์หรือ เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript) ได้แก่ Proceeding ระดับชาติ, Proceeding ระดับนานาชาติ, บทความในประเทศ และบทความต่างประเทศ
3. หนังสือ	ข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบหนังสือ ตำรา หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ทั้งระดับชาติและ นานาชาติ โดยจะต้องผ่านกระบวนการ Peer review ประกอบด้วย 3.1 บางบทของหนังสือ (Book Chapter) 3.2 หนังสือทั้งเล่ม (Whole book) 3.3 เอกสาร/หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างครบถ้วน (Monograph)
4. ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หรือ เทคโนโลยี/กระบวนการใหม่ หรือนวัตกรรมทางสังคม	ผลงานที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่/ กระบวนการใหม่ หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ หรือเทคโนโลยี/ กระบวนการให้ดีขึ้นกว่าเดิม รวมถึงสื่อสร้างสรรค์ สื่อสารคดีเพื่อการเผยแพร่ สื่อออนไลน์ แอปพลิเคชัน / Podcast / กิจกรรม / กระบวนการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และ/หรือ การตระหนักรู้ต่าง ๆ 4.1 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ต้นแบบในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับการทดสอบก่อน ส่งผลิตจริง ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัย พัฒนา หรือการปรับปรุง กระบวนการเดิมด้วยองค์ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งในระดับห้องปฏิบัติการ ระดับภาคสนาม ระดับ อุตสาหกรรม

ประเภทของผลผลิต (Type of Outputs)	คำจำกัดความ (Definition)
	<p>4.2 เทคโนโลยี/กระบวนการใหม่ หมายถึง กรรมวิธีขั้นตอน หรือเทคนิค ที่พัฒนาขึ้นจาก กระบวนการวิจัย พัฒนา หรือการปรับปรุงกระบวนการเดิมด้วยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี</p> <p>4.3 นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) หมายถึง การประยุกต์ใช้ความคิดใหม่ และ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชน และ สิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความ เท่าเทียมกันในสังคม และสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น หลักสูตรอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักวิจัย, หลักสูตรพื้นฐานเพื่อพัฒนาอาชีพใหม่ในรูปแบบ Reskill หรือ Upskill} หลักสูตรการเรียนการสอน, หลักสูตรบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการผลิต ครู เป็นต้น</p>
5. ทรัพย์สินทางปัญญา	ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของนักวิจัย ได้แก่ อนุสิทธิบัตร สิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายทางการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า การขึ้นทะเบียนพันธุ์พืช หรือสัตว์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แบบผังภูมิ ของวงจร
5. เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)	เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม ที่จัดซื้อ สร้างขึ้น หรือพัฒนาต่อยอดภายใต้โครงการ
7. ฐานข้อมูล ระบบและกลไก หรือมาตรฐาน	<p>การพัฒนาฐานข้อมูล และสร้างระบบ กลไก หรือมาตรฐาน ที่ตอบสนองการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมต่าง ๆ และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนากำลังคน การ จัดการปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น</p> <p>- ระบบและกลไก หมายถึง ขั้นตอนหรือเครื่องมือ การปฏิบัติงานที่มีการกำหนด อย่างชัดเจนใน การดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบ โดยทั่วกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของ เอกสาร หรือสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการอื่น ๆ องค์ประกอบของระบบและกลไก ได้แก่ บัญชี นำเข้า กระบวนการ ผลิต กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งมี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ตัวอย่างเช่น ระบบการผลิตและการพัฒนากำลังคน, ระบบส่งเสริมการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม,ระบบส่งเสริมการวิจัยร่วมกับ ภาคอุตสาหกรรม, ระบบบริการหรือสิ่งสนับสนุน ประชาชนทั่วไป, ระบบบริการ หรือสิ่งสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุ, ระบบบริการหรือสิ่งสนับสนุนกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส รวมถึงกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่</p> <p>- ฐานข้อมูล (Database) คือ ชุดของสารสนเทศ ที่มีโครงสร้างสม่ำเสมอ หรือชุด ของ สารสนเทศใด ๆ ที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ หรือสามารถประมวลด้วย คอมพิวเตอร์ได้</p> <p>- มาตรฐาน หมายถึง การรับรองมาตรฐานสินค้า และ/หรือ ศูนย์ทดสอบต่าง ๆ เพื่อสร้างและ ยกระดับความสามารถทางด้านคุณภาพ ทั้งในชาติและนานาชาติ</p>

ประเภทของผลผลิต (Type of Outputs)	คำจำกัดความ (Definition)
8. เครือข่าย	เครือข่ายความร่วมมือ (Network) และสมาคม (Consortium) ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม ที่เกิดจากการดำเนินการของโครงการ ทั้งเครือข่ายในประเทศ และเครือข่ายระดับ นานาชาติ ซึ่งจะช่วยในการยกระดับความสามารถในการ แข่งขันให้แก่ประเทศ ได้แก่ 1. เครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการ 2. เครือข่ายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ 3. เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม 4. เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
9. การลงทุนวิจัยและนวัตกรรม	ความสามารถในการระดมทุนเงินงบประมาณจากภาครัฐ และผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ เพื่อการลงทุนสนับสนุนการวิจัยและ นวัตกรรม ทั้งในรูปของเงินสด (In cash) และส่วนสนับสนุนอื่นที่ไม่ใช่เงินสด (In kind)
10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) และมาตรการ (Measures)	ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ หรือมาตรการจากงานวิจัยที่เป็น ประโยชน์ต่อ ภาคประชาชน สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการ บริหารจัดการ และแก้ปัญหา ของประเทศ เช่น มาตรการที่ใช้เพื่อปรับปรุง กฎหมาย/ระเบียบ หรือพัฒนามาตรการและสร้าง แรงจูงใจให้เอื้อต่อการพัฒนา ภาคประชาชน สังคม หรือเศรษฐกิจ

**การรายงานผลผลิตที่เกิดขึ้นของงานวิจัยและนวัตกรรม (รายงานผลในระบบข้อมูลสารสนเทศ
วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ(NRIIS))**

ผลผลิต (Outputs) หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการวิจัยที่ได้รับการจัดสรรทุนวิจัย ผ่านกองทุนสงเส
ริม ววน. โดยเป็นผลที่เกิดขึ้นทันทีเมื่อจบโครงการ และเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินโครงการ ทั้งนี้หน่วยงาน
จะต้องนำเสนอภายใน 2 ปงบประมาณ

ประเภทของผลผลิตและคำจำกัดความ (Type of Outputs and Definition)

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
1. กำลังคน หรือหน่วยงาน ที่ได้รับการพัฒนาทักษะ	กำลังคนหรือหน่วยงานเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการ ววน. โดยนับเฉพาะคนหรือหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายของโครงการนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นโครงการในรูปแบบทุนการศึกษา การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ หรือการดำเนินการในรูปแบบอื่นที่ระบุไว้ในโครงการ			
	1.1 นิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาตรี	คน	นักศึกษาที่เข้ามาช่วยงานวิจัย โดยไม่จำเป็นต้องจบการศึกษา	ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมอบรม ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมอบรม ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมอบรม ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมอบรม
	1.2 นิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาโท	คน		
	1.3 นิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาเอก	คน		
	1.4 นักวิจัยหน่วยงานรัฐ	คน	หน่วยงานรัฐ ได้แก่ สถาบันวิจัย และกรม/กองต่างๆ ในสังกัดของกระทรวง รวมถึงหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น (อบต. อบจ. เป็นต้น)	
	1.5 นักวิจัยภาคเอกชน	คน	ภาคเอกชน ได้แก่ นักวิจัยที่มาจากบริษัท รวมถึงภาคการผลิต การตลาด และภาคบริการ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย	
	1.6 ชุมชนท้องถิ่น/ประชาสังคม	คน	ชุมชนท้องถิ่น/ประชาสังคม ได้แก่ นักวิจัยชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ววน.	
	1.7 นักวิจัยอิสระ (ไม่มีสังกัด)	คน	นักวิจัยที่นอกเหนือจากประเภทผลผลิต 1.4-1.6	
	1.8 เด็กและเยาวชน รวมถึงอาชีวศึกษา	คน	- เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ - เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ - อาชีวศึกษา หมายถึง บุคคลที่เรียนต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่าโดยมีหลักสูตรไม่เกิน 3 ปี หรืออยู่ในระดับเดียวกับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
	1.9 ประชาชนทั่วไป	คน	ประชาชน (people) หมายถึง สามัญชนทั่วไป ที่ไม่ใช่ข้าราชการหรือนักบวช หรือหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับ อนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในรัฐ หรือประเทศนั้นๆ รวมทั้งผู้อพยพเข้ามาใหม่	
	1.10 ผู้สูงอายุ	คน	ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป	
1.11 ผู้ด้อยโอกาสและเข้าไม่ถึงทรัพยากร	คน	ผู้ด้อยโอกาส หมายถึง บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่างๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ต่ำกว่าบุคคลปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ หรือบริการต่างๆ ของภาครัฐ รวมทั้งขาดการพัฒนา ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น		
1.12 แรงงานภาคการเกษตร	คน	ภาคการเกษตร หมายถึง บุคคล ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หรืออาจเป็นกลุ่มเกษตรกร (จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน) และมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาจร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรและจดทะเบียนจัดตั้งตาม พระราชกฤษฎีกาฯ		
1.13 ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน	คน	วิสาหกิจรายย่อย ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังนี้ 1. กิจการที่มีการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 5 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 1.8 ล้านบาท 2. กิจการที่ให้บริการ กิจการค้ำส่ง หรือกิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 5 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 1.8 ล้านบาท วิสาหกิจรายย่อย ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ วิสาหกิจฐานราก (ธุรกิจชุมชน : Local Enterprise) วิสาหกิจรายย่อย (Micro), Startup, ผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-Driven Entrepreneurs: IDEs)		
1.14 ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)	คน	วิสาหกิจขนาดกลาง ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังนี้ 1. กิจการที่มีการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท 2. กิจการที่ให้บริการ กิจการค้ำส่ง หรือกิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 30 คน แต่ไม่เกิน 100 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 300 ล้านบาท วิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังนี้ 1. กิจการที่มีการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 5 คน แต่ไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 1.8 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 100 ล้านบาท 2. กิจการที่ให้บริการ กิจการค้ำส่ง หรือกิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 5 คน แต่ไม่เกิน 30 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 1.8 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 50 ล้านบาท		

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
	1.15 ผู้ประกอบการขนาดใหญ่	คน	ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ คือ ธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ หรือบริษัท ที่ทำกิจกรรมเชิงพาณิชย์ทั่วประเทศ หรือ ทั่วโลก คือไม่มีพรมแดน บริษัทเหล่านี้เปิดสาขาโรงงานและโรงงานผลิตของตนเองทุกสาขาทั่วโลก และมีงานทำเพื่อคนหลายแสนคน รายได้หลายพันล้านบาท	
	1.16 บุคลากรภาครัฐ	คน	บุคลากรภาครัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ	
	1.17 เมือง	เมือง	เมือง คือ ใช้ผลงานวิจัยเน้นการแก้ปัญหาและตอบโจทย์เมือง (City Solution) รวมถึงการพัฒนาเมืองทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อม	
2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	งานเขียนทางวิชาการ ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ต้องมีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ มีการแสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ กระบวนการอธิบายและวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิงและบรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ วารสารการวิจัยนั้นอาจจะเผยแพร่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์หรือเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์			
	2.1 Conference Proceeding ของการประชุมระดับชาติ	เรื่อง	- Conference Proceeding หมายถึง หนังสือประมวลบทความในการประชุมทางวิชาการที่เป็นฉบับเต็มของการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติ โดยมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิหรือคณะกรรมการคัดเลือกบทความ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในวงวิชาการนั้นหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ทำหน้าที่คัดสรรกลั่นกรอง รวมถึงตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ภาษา และแก้ไขถ้อยคำหรือรูปแบบการนำเสนอที่ถูกต้องก่อนการเผยแพร่ในหนังสือประมวลบทความฯ	- ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript) ที่ยื่น (Submit) หรือ Manuscript number และหนังสือตอบรับให้ลงตีพิมพ์
	2.2 Conference Proceeding ของการประชุมระดับนานาชาติ	เรื่อง		
	2.3 บทความตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ	เรื่อง		
	2.4 บทความตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ	เรื่อง	- บทความตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ หมายถึง บทความวิจัยที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ โดยต้องเป็นวารสารที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และวารสารวิชาการนั้นต้องมีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี และมีการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (peer reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน	

			- บทความตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ หมายถึง บทความวิจัยที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลที่ ก.พ.อ. กำหนด ได้แก่ ERIC, MathSciNet, Pubmed, Scopus, Web of Science (เฉพาะในฐานข้อมูล SCIE, SSCI และ AHCI เท่านั้น), JSTOR และ Project Muse (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564)	
3. หนังสือ	ข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบหนังสือ ตำรา หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ทั้งระดับชาติและนานาชาติ โดยจะต้องผ่านกระบวนการ Peer review และมีเลข ISBN			
	3.1 บางบทของหนังสือตีพิมพ์ในประเทศ (Book Chapter)	บท	บางบทของหนังสือ หมายถึง งานวิชาการบางบทหรือส่วนหนึ่งในหนังสือที่มีผู้เขียนหลายคน (book chapter) โดยจะต้องมีความเป็นเอกภาพของเนื้อหาวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเปิดเสรีในแต่ละบท และเป็นงานศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิทยาอันเป็นที่ยอมรับจนได้ข้อสรุปที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ กรณีที่ในแต่ละบทมีผู้เขียนหลายคน จะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน และต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมินโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564)	- หลักฐาน Peer review และมีเลข ISBN - สำนักพิมพ์ - จำนวนบท; จำนวนหน้า (นับเฉพาะพิมพ์ครั้งที่ 1
	3.2 บางบทของหนังสือตีพิมพ์ต่างประเทศ (Book Chapter)	บท		
	3.3 Monograph ที่ตีพิมพ์โดยหน่วยงานระดับชาติ	เล่ม	Monograph หมายถึง เอกสาร/หนังสือ/งานเขียนเชิงวิชาการ หรือ งานเขียนเฉพาะทาง ที่มีเนื้อหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างครบถ้วน เช่น หนังสือเกี่ยวกับ “ร่างกายมนุษย์ใช้ชีวิตตามตัวอย่างไร”	สำเนาหนังสือส่ง monograph ให้หน่วยงานต้นสังกัด
	3.4 Monograph ที่ตีพิมพ์โดยหน่วยงานระดับนานาชาติ	เล่ม		
	3.5 หนังสือตีพิมพ์ในประเทศ	เล่ม	หนังสือทั้งเล่ม หมายถึง เอกสารที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นทั้งเล่มอย่างมีเอกภาพ มีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้าง	- หลักฐาน Peer review และมีเลข ISBN
	3.6 หนังสือตีพิมพ์ต่างประเทศ	เล่ม		

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
			เสริมปัญญา ความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ กรณีที่มีผู้เขียนหลายคน จะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน และต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมินโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564)	- สำนักพิมพ์ - จำนวนเล่ม; จำนวนหน้า (นับเฉพาะพิมพ์ครั้งที่ 1)
4. ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หรือ เทคโนโลยี/กระบวนการใหม่ หรือนวัตกรรมทางสังคม	ผลงานที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่/กระบวนการใหม่ หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ หรือเทคโนโลยี/กระบวนการให้ดีขึ้นกว่าเดิม และสินค้าสำเร็จรูปและ/หรือบริการที่พร้อมใช้งาน โดยไม่จำเป็นต้องวางขาย รวมถึงถือสิทธิบัตร สื่อสารคดีเพื่อการเผยแพร่ สื่อออนไลน์ แอปพลิเคชัน / Podcast / กิจกรรม / กระบวนการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และ/หรือ การตระหนักรู้ต่างๆ			
	4.1 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) ระดับห้องปฏิบัติการ	ต้นแบบ	ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ต้นแบบในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับการทดสอบก่อนส่งผลิตจริง ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการ วิจัย พัฒนา หรือการปรับปรุงกระบวนการเดิมด้วยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	- ความพร้อมของเทคโนโลยีสู่อุตสาหกรรม (TRL) ทั้งตอนเริ่มต้น (Proposal) และตอนปิดโครงการ - เอกสารแสดงระดับ TRL เช่น 1) คำสำคัญ (แสดงความสอดคล้องของคำสำคัญกับ ...) 2) คำอธิบายของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยสังเขป พร้อมแบบรูป และ/หรือแบบ 3) ความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ ความต้องการของกลุ่ม เป้าหมาย หรือผู้นำไปใช้ประโยชน์
	4.2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) ระดับภาคสนาม	ต้นแบบ		
	4.3 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) ระดับอุตสาหกรรม	ต้นแบบ	(อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารคำอธิบายระดับความพร้อมของเทคโนโลยี (TRL) ระดับความพร้อมของสังคม (SRL) สาขาการวิจัย OECD และมาตรฐานการจำแนกระดับและประเภทการศึกษาระดับนานาชาติ (ISCED) ในระบบ NRIIS ฉบับปรับปรุงล่าสุด : 23/05/2566)	
	4.4 เทคโนโลยีใหม่/กระบวนการใหม่ ระดับห้องปฏิบัติการ	กระบวนการใหม่	เทคโนโลยี/กระบวนการใหม่ หมายถึง กรรมวิธี ขั้นตอน หรือเทคนิค ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัย พัฒนา หรือการปรับปรุงกระบวนการเดิมด้วยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	
	4.5 เทคโนโลยีใหม่/กระบวนการใหม่ ระดับภาคสนาม	กระบวนการใหม่		
	4.6 เทคโนโลยีใหม่/กระบวนการใหม่ ระดับอุตสาหกรรม	กระบวนการใหม่	(อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารคำอธิบายระดับความพร้อมของเทคโนโลยี (TRL) ระดับความพร้อมของสังคม (SRL) สาขาการวิจัย OECD และมาตรฐานการจำแนกระดับและประเภทการศึกษาระดับนานาชาติ (ISCED) ในระบบ NRIIS ฉบับปรับปรุงล่าสุด : 23/05/2566)	

	4.7 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางสังคม	นวัตกรรม	นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางสังคม หมายถึง การประยุกต์ใช้ ความคิดใหม่ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม และสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น ชุมชนต้นแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว บ้านดอนมิตร ชุมชนต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านทุ่งศรี และชุมชนต้นแบบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลจอบะ เป็นต้น (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารคำอธิบายระดับความพร้อมของเทคโนโลยี (TRL) ระดับความพร้อมของสังคม (SRL) สาขาการวิจัย OECD และมาตรฐานการจำแนกระดับและประเภทการศึกษาระดับนานาชาติ (ISCED) ในระบบ NRIIS ฉบับปรับปรุงล่าสุด : 23/05/2566)	- ความพร้อมของเทคโนโลยีทางสังคม (SRL) ทั้งตอนเริ่มต้น (Proposal) และตอนปิดโครงการ - เอกสารแสดงระดับ SRL เช่น 1) คำสำคัญ (แสดงความสอดคล้องของคำสำคัญกับ ...) 2) คำอธิบายของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยสังเขป พร้อมแบบรูป และ/หรือแบบ 3) ความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ ความต้องการของกลุ่ม เป้าหมาย หรือผู้นำไปใช้ประโยชน์
	4.8 หลักสูตร	หลักสูตร	หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชา กลุ่มวิชา เนื้อหาสาระ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียน การสอน จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักวิจัย หลักสูตร พื้นฐานเพื่อพัฒนาอาชีพใหม่ในรูปแบบ Reskill หรือ Upskill หลักสูตร การเรียนการสอน หลักสูตรบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการผลิตครู เป็นต้น	- รายงานผลการประชุมวิพากษ์หลักสูตร - ข้อมูลรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาทั้งหมดของหลักสูตร
	4.9 แบบจำลองศิลปะ (Model Design)	แบบ/ชิ้น	การจำลองสิ่งที่เป็นเสมือนของจริงออกมา โดยการคัดลอก หรือเป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ โดยผู้สร้างผลงานใช้เทคนิคการปั้น ประติมากรรม หรือถ่ายภาพที่ต้องอาศัยความชำนาญและความรู้ เพื่อให้แบบจำลองศิลปะดังกล่าวมีความดูว่าเสมือนจริงหรือเหมือนกับธรรมชาติ	คำอธิบาย และรูปถ่ายหรือลิงก์คลิปวิดีโอ
5. ทรัพย์สินทางปัญญา (ในประเทศหรือ ต่างประเทศ และรวมถึงที่ยื่นขอรับความคุ้มครอง หรือได้รับการขึ้นทะเบียน)	ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของนักวิจัย			
	5.1 การเปิดเผยงานวิจัยต่อหน่วยงานให้ทุนและใส่ข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเพื่อขอความเป็นเจ้าของ (Invention Disclosure)	เรื่อง	การเปิดเผยการประดิษฐ์/ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเป็นเอกสารลับที่เขียนขึ้นโดยนักวิจัย เพื่อยื่นขอการพิจารณาคุ้มครองสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ที่อธิบายไว้	หลักฐานการยื่น Invention Disclosure

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
	5.2 อนุสิทธิบัตร (Petty patent)	เรื่อง	หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ ที่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม	เลขจดแจ้ง และ/หรือประกาศโฆษณา
	5.3 สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent for innovation)	เรื่อง	หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ การประดิษฐ์ หมายความว่า การคิดค้นหรือคิดทำขึ้น อันเป็นผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีใด ๆ ที่ทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี	
	5.4 สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Patent for industrial design)	เรื่อง	หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ แบบผลิตภัณฑ์ หมายความว่า รูปร่างของผลิตภัณฑ์ หรือองค์ประกอบของลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรมได้	
	5.5 ลิขสิทธิ์ (Copyright)	เรื่อง	สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ริเริ่มโดยการใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และความวิริยะอุตสาหะของตนเองในการสร้างสรรค์ โดยไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น โดยงานที่สร้างสรรค์ต้องเป็น งานตามประเภทที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง โดยผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองทันทีที่สร้างสรรค์ โดยไม่ต้องจดทะเบียน *งานสร้างสรรค์ 9 ประเภท ที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง ได้แก่ 1. วรรณกรรม (หนังสือ จุลสาร สิ่งพิมพ์ คำปราศรัย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ) 2. นาฏกรรม (ท่ารำ ท่าเต้น ฯลฯ) 3. ศิลปกรรม (จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าน ศิลปะประยุกต์ ฯลฯ) 4. ดนตรีกรรม (ทำนอง ทำนองและเนื้อร้อง ฯลฯ) 5. สิ่งบันทึกเสียง (ซีดี) 6. โสตทัศนวัสดุ (วีซีดี ดีวีดี ที่มีภาพหรือทั้งภาพทั้งเสียง) 7. ภาพยนตร์ 8. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ 9. งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ	

5.6 เครื่องหมายทางการค้า (Trademark)	เรื่อง	เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ หรือตราที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเครื่องหมายที่ให้ความคุ้มครอง ตาม พรบ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พรบ. เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มี 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องหมายการค้า (Trade Mark) เครื่องหมายบริการ (Service Mark) เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark) และเครื่องหมายร่วม (Collective Mark)
5.7 ความลับทางการค้า (Trade secret)	เรื่อง	ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือยังไม่ได้เข้าถึงในหมู่บุคคล โดยเป็นข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ในทางการค้า เนื่องจากเป็นความลับ และเป็นข้อมูลที่เจ้าของหรือผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมความลับทางการค้า ได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมรักษาไว้เป็นความลับ ความลับทางการค้าจะได้รับความคุ้มครองตราหาที่ยังเป็นความลับอยู่ หากความลับทางการค้านั้น ยังไม่มีการเปิดเผย ความลับทางการค้านั้นจะได้รับความคุ้มครองโดยไม่ต้องมีการจดทะเบียน
5.8 ชื่อทางการค้า (Trade name)	เรื่อง	ชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ หมายถึง ชื่อที่บุคคลใช้ดำเนินธุรกิจ (ในเรื่องสิทธิในการใช้ชื่อนามของบุคคลนั้น ไม่มีกฎหมายจำกัดสิทธิว่า การใช้ชื่อนามหรือชื่อทางการค้าดังกล่าว จะต้องการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน ซึ่งจะได้รับคุ้มครองแต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 8779/2542)
5.9 การขึ้นทะเบียนพันธุ์พืช หรือสัตว์ (Registration)	พันธุ์	พันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ที่เกิดจากงานวิจัย และจะต้องจดทะเบียนพันธุ์ใหม่ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับขึ้น/จดทะเบียนพันธุ์ หรือหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย โดยมีหลักฐานประกอบและรูปถ่าย - Registration For Plant Variety Protection (PVP) - Registration for New Breed of Animals
5.10 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI)	ผลิตภัณฑ์	สินค้า สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อทางภูมิศาสตร์ ที่เกิดขึ้น เมื่อมีความเชื่อมโยงระหว่าง ธรรมชาติและมนุษย์ กล่าวคือ ชุมชนได้อาศัยลักษณะเฉพาะในพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นขึ้น ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มาจากพื้นที่ คุณลักษณะพิเศษนี้อาจหมายถึง คุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นๆ ที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
	5.11 แบบผังภูมิของวงจรรวม (Layout design of integrated circuit)	แบบ	แบบ แผนผัง หรือภาพ ที่ทำขึ้น ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใดหรือวิธีใด เพื่อให้เห็นถึงการจัดวางให้เป็นวงจรรวม รวมถึง ตัวต้นแบบที่ใช้ในการสร้างให้เกิดแบบผังภูมิ	
6. เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and Infrastructure) ด้าน ววน.	เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ที่จัดซื้อ สร้างขึ้น หรือพัฒนาต่อยอดภายใต้โครงการ			
	6.1 เครื่องมือ (Facilities)	เครื่อง	เครื่องมือ หมายถึง ทรานซิสเตอร์ ซอฟต์แวร์ หรือเครื่องมือที่ใช้งบประมาณจากทุนวิจัยในการจัดซื้อ หรือสร้างขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนาต่อยอด	ใบตรวจรับเครื่องมือ
	6.2 ห้องปฏิบัติการ (Laboratory)	ห้อง	ห้องปฏิบัติการ หมายถึง สถานที่ซึ่งอยู่ในสภาวะที่ถูกควบคุม และเป็นพื้นที่สำหรับการวิจัย การทดลอง และการวัดทางวิทยาศาสตร์ หรือทางเทคนิค	เอกสารที่สามารถใช้ยืนยันความสำเร็จของงาน/เอกสารที่แสดงกระบวนการทำงานหรือวิธีการทำงานของห้องปฏิบัติการ หรือโรงงานต้นแบบ พร้อมแนบรูปถ่ายในภาคผนวก
	6.3 โรงงานต้นแบบ (Pilot plant)	โรงงาน	โรงงานต้นแบบ หมายถึง โรงงานนำร่องที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการกระบวนการผลิตในขนาดที่ค่อนข้างเล็ก ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของการประเมินกระบวนการที่จำกัด โรงงานต้นแบบอาจทำหน้าที่เป็นพิมพ์เขียวสำหรับการสร้างโรงงานขนาดเต็ม ที่สามารถผลิตสินค้าจำนวนมากได้	
6.4 ศูนย์ทดสอบ (Testing center)	ศูนย์	ศูนย์ทดสอบ หมายถึง ศูนย์ให้บริการวิเคราะห์ ทดสอบ และสอบเทียบตามมาตรฐานสากล ตัวอย่างศูนย์ทดสอบ เช่น ศูนย์ทดสอบวิศวกรรมโยธา ให้การบริการทดสอบคุณสมบัติด้านวัสดุทางวิศวกรรมด้านต่างๆ (เช่น วิศวกรรมโครงสร้าง วิศวกรรมปฐพี) และศูนย์ทดสอบวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม ให้บริการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ปุ๋ย ดิน และขยะ	ใบรับรองมาตรฐานศูนย์ทดสอบ	
7. ฐานข้อมูล ระบบและกลไก	การพัฒนาฐานข้อมูล และสร้างระบบ กลไก ที่ตอบสนองการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมต่างๆ และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา กำลังคน การจัดการปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น			
	7.1 ระบบ	ระบบ	ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนในการดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลออกตามที่ต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบโดยทั่วกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของ เอกสาร หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ระบบการผลิตและการพัฒนากำลังคน, ระบบส่งเสริมการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, ระบบส่งเสริมการวิจัยร่วมกับภาคอุตสาหกรรม, ระบบบริการหรือสิ่งสนับสนุนประชาชนทั่วไป, ระบบบริการหรือสิ่งสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุ, ระบบบริการหรือสิ่งสนับสนุนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น	- จำนวนผู้เข้าใช้งานระบบ - เอกสารแสดงระดับความสำเร็จของการพัฒนาระบบ

	7.2 กลไก	กลไก	สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น กลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่	เอกสารแสดงระดับความสำเร็จของการพัฒนาภาคกลไก
	7.3 ฐานข้อมูล (Database)	ฐานข้อมูล	ฐานข้อมูล (Database) คือ ชุดของสารสนเทศ ที่มีโครงสร้างสม่ำเสมอหรือชุดของสารสนเทศใดๆ ที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ หรือสามารถประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ได้	- กลุ่มผู้ใช้ฐานข้อมูลเป้าหมาย - ช่องทางการเข้าถึงฐานข้อมูล (เช่น ลิงค์เว็บไซต์) - เอกสารแสดงระดับความสำเร็จของการพัฒนาฐานข้อมูล
	7.4 ขั้นตอนมาตรฐานในการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP)	ฉบับ	แนวทาง แบบแผน หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน ที่ถูกกำหนดขึ้นให้ผู้ปฏิบัติในองค์กร สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อควบคุมคุณภาพ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยต้องระบุ ว่า "ใคร" ต้องทำ "อะไร" "เมื่อไหร่" "อย่างไร"	เอกสารคำอธิบายขั้นตอนมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
	7.5 ระบบประกันคุณภาพและมาตรฐาน	ระบบ	กระบวนการติดตาม ควบคุมและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพ รวมถึงรับรองคุณภาพ "งาน" ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้รับการยอมรับ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ	เอกสารคำอธิบายระบบประกันคุณภาพและมาตรฐาน
8. เครือข่าย	เครือข่ายความร่วมมือ (Network) และสมาคม (Consortium) ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่เกิดจากการดำเนินการของโครงการ ที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ มีข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน ทั้งเครือข่ายในประเทศ และเครือข่ายระดับนานาชาติ ซึ่งจะช่วยในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันให้แก่ประเทศ			
	8.1 ความร่วมมือทางด้านวิชาการระดับประเทศ	เครือข่าย	- ในประเทศ คือ สมาชิภาคีเครือข่ายทั้งหมดอยู่ในประเทศไทย - นานาชาติ คือ มีสมาชิกภาคีเครือข่ายมากกว่า 1 ประเทศ	MOU หรือรายงานความร่วมมือ/ เครือข่ายที่ระบุชื่อบริษัทหรือผู้ประกอบการและประเทศ (รูปถ่าย)
	8.2 ความร่วมมือทางด้านวิชาการระดับนานาชาติ	เครือข่าย		
	8.3 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ	เครือข่าย		
	8.4 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับนานาชาติ	เครือข่าย		
	8.5 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคมระดับประเทศ	เครือข่าย		
	8.6 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคมระดับนานาชาติ	เครือข่าย		

ผลผลิต	ประเภทผลผลิต	หน่วยนับ	คำนิยามของประเภทผลผลิต	หลักฐาน/เอกสารประกอบ
	8.7 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ	เครือข่าย		
	8.8 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมระดับนานาชาติ	เครือข่าย		
9. การลงทุนวิจัยและนวัตกรรม	ความสามารถในการระดมทุนเงินงบประมาณจากภาครัฐ และผู้ประกอบการภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการลงทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมทั้งในรูปของเงินสด (In cash) และสนับสนุนอื่นที่ไม่ใช่เงินสด (In kind)			
	9.1 กองทุนอื่นในประเทศ	ราย		หลักฐานแสดงความร่วมมือ (เช่น หน้าแรกของสัญญาร่วมทุน) ที่ระบุชื่อบริษัท/ชื่อผู้ประกอบการ และงบประมาณการลงทุน
	9.2 กองทุนอื่นต่างประเทศ	ราย		
	9.3 หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจอื่น - ในประเทศ	ราย		
	9.4 หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจอื่น - ต่างประเทศ	ราย		
	9.5 หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม - ในประเทศ	ราย		
9.6 หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม - ต่างประเทศ	ราย			
10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) และมาตรการ (Measures)	ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ หรือมาตรการจากงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อภาคประชาชน สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการ และแก้ปัญหาของประเทศ เช่น มาตรการที่ใช้เพื่อปรับปรุงกฎหมาย/ระเบียบ หรือพัฒนามาตรการและสร้างแรงจูงใจให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคประชาชน สังคม หรือเศรษฐกิจ			
	10.1 ข้อเสนอแนะสำหรับจัดทำแผนและนโยบาย	เรื่อง/ประเด็น	รายงานข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เช่น สมุดปกขาว กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) แผน ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนปฏิบัติการ แนวทางและกลยุทธ์ แผนที่นำทางด้านเทคโนโลยี จากทัศนอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาเชิงระบบ เป็นต้น	หน้าแรกของหนังสือปกขาว (รูปถ่าย) หรือคำอธิบายความสอดคล้องของกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) แผน ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนปฏิบัติการ แนวทางและกลยุทธ์ แผนที่นำทางด้านเทคโนโลยี จากทัศนอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาเชิงระบบ กับผลการวิจัย โดยสังเขป
	10.2 มาตรการ	มาตรการ	มาตรการ คือ วิธีการที่ได้จากกระบวนการวิจัย ที่นำมาตั้งเป็นกฎข้อกำหนด ระเบียบ หรือกฎหมาย เป็นต้น มีแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติจริง (Practical) เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย	คำอธิบายความสอดคล้องของมาตรการกับผลการวิจัยโดยสังเขป

สามารถศึกษาได้ : <https://research.buu.ac.th/web2019/file/FF-1467.pdf>

5.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (Outcome)

ผลลัพธ์	จำนวน	รายละเอียดของผลลัพธ์	ผู้ได้รับผลกระทบ
ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	1 เรื่อง	บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลระดับชาติ	นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ผู้ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ
การอ้างอิง (Citations)			
เครื่องมือและระเบียบวิธีการวิจัย (Research tools and methods)			
ฐานข้อมูลและแบบจำลองวิจัย (Research databases and models)			
ความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (Next destination)			
รางวัลและการยอมรับ (Awards and recognition)			

ผลลัพธ์	จำนวน	รายละเอียดของผลลัพธ์	ผู้ได้รับผลกระทบ
การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัยและ โครงสร้างพื้นฐาน (Use of facilities and resources)			
ทรัพย์สินทางปัญญาและการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Intellectual property and licensing)			
การจัดตั้งบริษัท (Spin-off Companies)			
ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products)	1 ชิ้น	แพลตฟอร์มผ่านอุปกรณ์พกพา เพื่อเข้าถึงชุดวิชาสูงวัยแห่งศตวรรษที่ 21	ผู้สูงวัยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่
ทุนวิจัยต่อยอด (Further funding)			
ความร่วมมือหรือหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)	1 เครือข่าย	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้ความรู้กับผู้สูงอายุ	ผู้สูงวัยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่
การผลักดันนโยบาย แนวปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)			
กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement activities)			

ประเภทของผลลัพธ์และคำจำกัดความ (Type of Outcomes and Definition)

ประเภทของผลลัพธ์ (Types of Outcomes)	คำจำกัดความ (Definition)
ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	ผลงานทางวิชาการในรูปแบบสิ่งพิมพ์และไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกิดจากการศึกษาวิจัย อาทิเช่น บทความจากการประชุมวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา พจนานุกรม และงานวิชาการอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน
การอ้างอิง (Citations)	จำนวนครั้งในการอ้างอิงผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ โดยสืบค้นจากฐานข้อมูล Scopus
เครื่องมือและระเบียบวิธีการวิจัย (Research tools and methods)	เครื่องมือหรือกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้ในการทดลอง ทดสอบ เก็บรวบรวมหรือวิเคราะห์ข้อมูล โดยเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่ได้มีมาก่อน แต่ได้เผยแพร่และเป็นที่ยอมรับโดยมีผู้นำเครื่องมือและระเบียบวิธีการวิจัยไปใช้ต่อและมีหลักฐานอ้างอิงได้
ฐานข้อมูลและแบบจำลองวิจัย (Research databases and models)	ฐานข้อมูล (ระบบที่รวบรวมข้อมูลไว้ในที่เดียวกัน) หรือแบบจำลอง (การสร้างรูปแบบเพื่อแทนวัตถุ กระบวนการ ความสัมพันธ์ หรือ สถานการณ์) ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากงานวิจัย โดยมีผู้นำฐานข้อมูลหรือแบบจำลองไปใช้ให้เกิดประโยชน์มีหลักฐานอ้างอิงได้
ความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (Next destination)	การติดตามการเคลื่อนย้ายและความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรในโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม ววน. หลังจากสิ้นสุดโครงการ โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
รางวัลและการยอมรับ (Awards and recognition)	เกียรติยศ รางวัลและการยอมรับจากสังคมที่ได้มาโดยหน้าที่การงานจากการทำงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้รับงบประมาณจากกองทุนส่งเสริม ววน. โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัยและโครงสร้างพื้นฐาน (Use of facilities and resources)	การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัยและโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น หรือได้รับงบประมาณเพื่อการจัดหาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่มาใช้งานในวงกว้าง โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
ทรัพย์สินทางปัญญาและการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Intellectual property and licensing)	ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง การประดิษฐ์ คิดค้นหรือคิดทำขึ้น อันเนผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่ หรือการกระทำใดๆ ที่ทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี หรือการกระทำใดๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ริเริ่มโดยใช้สติปัญญาความรู้ ความสามารถ และ ความวิริยะอุตสาหะของตนเองในการสร้างให้เกิดงานสร้างสรรค์ 9 ประเภทตามที่กฎหมายกำหนด อาทิเช่น งานวรรณกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ เป็นต้น โดยไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น ซึ่งเกิดจากผลงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม ววน. โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ หมายถึง การที่เจ้าของสิทธิอนุญาตให้ผู้ใช้สิทธิใดๆ ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย เช่น ผลิต / ขาย / ใช้ หรือมีไว้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของสิทธิทั้งนี้เพื่อ

ประเภทของผลลัพธ์ (Types of Outcomes)	คำจำกัดความ (Definition)
	ประโยชน์เชิงพาณิชย์เป็นหลัก โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
การจัดตั้งบริษัท (Spin-off Companies)	การนำเอาเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ใหม่จากมหาวิทยาลัยที่เกิดจากการวิจัย (technology transfer) มาจัดตั้งเป็นบริษัท เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยไปสู่การขยายผลในเชิงพาณิชย์ โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products)	ผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ / ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับซอฟต์แวร์และปัญญาประดิษฐ์ / ผลิตภัณฑ์ด้านเทคนิคและเทคโนโลยี / ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหาร และผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ โดยผลิตภัณฑ์ด้านการสร้างสรรค์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ๆ เป็นต้น โดยเป็นสิ่งที่ถูกคิดค้น พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญในโครงการ และสามารถก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
ทุนวิจัยต่อยอด (Further funding)	ทุนที่นักวิจัยได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยเดิม ซึ่งเกิดจากการนำผลงานวิจัยที่ได้ของโครงการวิจัยเดิมมาเขียนเป็นข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนวิจัยต่อยอดในโครงการใหม่ สิ่งสำคัญคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนและงบประมาณที่ได้รับจากโครงการทุนวิจัยต่อยอดใหม่ โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
ความร่วมมือหรือหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)	ความร่วมมือหรือหุ้นส่วนความร่วมมือที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการวิจัยเสร็จสิ้น โดยเป็นความร่วมมือที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรืออาจจะทางอ้อมจากการดำเนินโครงการ ทั้งนี้สิ่งสำคัญคือ การระบุผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือหรือหุ้นส่วนความร่วมมือนี้ โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้
การผลักดันนโยบาย แนวปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)	การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือเกิดแนวปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศโดยรวม โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้ ทั้งนี้ต้องไม่ใช่การดำเนินการที่ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย
กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement activities)	กิจกรรมที่หัวหน้าโครงการและ/หรือทีมวิจัย ได้สื่อสารผลงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) กับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และเป็นเส้นทางที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อไป โดยมีหลักฐานอ้างอิงได้ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวต้องมีใช้กิจกรรมที่ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย

5.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง (Impact)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงจากโครงการวิจัย "การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การสูงวัยอย่างมีพลังของผู้สูงวัยในภาคตะวันออก" ครอบคลุมหลายมิติ โดยในด้านวิชาการ โครงการได้ศึกษาและวิจัยช่องทางใหม่ในการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสื่อความรู้สำหรับผู้สูงวัยในอนาคต ในด้านสังคม ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น รู้สึกมีคุณค่า ลดการพึ่งพาผู้อื่น และสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมยุคใหม่ได้ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขและใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาสังคมต่อไป ด้านนโยบาย ผลงานวิจัยช่วยส่งเสริมนโยบายการเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เข้าถึงง่ายและมีการใช้งานทั่วไป ส่วนด้านเศรษฐกิจ โครงการนี้ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุของภาครัฐและครอบครัว เนื่องจากการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุช่วยลดการเจ็บปวด ความเครียด และความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของผู้สูงอายุและครอบครัวดีขึ้น

5.5 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

วิธีการ/กระบวนการผลักดันงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดแนบหลักฐานเชิงประจักษ์การนำผลงานไปใช้ประโยชน์)

ด้านวิชาการ

รายละเอียดผลกระทบ

ได้ศึกษาและวิจัยช่องทางใหม่ในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ แทนรูปแบบการเผยแพร่ด้วยการอบรม สัมมนา หรือจัดกิจกรรมแบบเดิมๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสื่อประเภทความรู้สำหรับผู้สูงวัยให้พัฒนาก้าวหน้าขึ้นไปในอนาคต

ด้านสังคม

ด้านสาธารณะ ด้านชุมชนและพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม

รายละเอียดผลกระทบ

ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่เป็นสุข แข็งแรง รู้สึกถึงการมีคุณค่า ลดการพึ่งพาผู้อื่น และสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมยุคใหม่ในอนาคตได้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตต่อไปในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีในการช่วยพัฒนาสังคมได้ต่อไป

ด้านนโยบาย

รายละเอียดผลกระทบ

ส่งเสริมนโยบายการเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัย การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสามารถทำผ่านแพลตฟอร์มอุปกรณ์เคลื่อนที่ ที่เข้าถึงง่ายและมีใช้งานกันโดยทั่วไปได้

ด้านเศรษฐกิจ

รายละเอียดผลกระทบ

ลดภาระของภาครัฐและครอบครัวด้านค่าใช้จ่ายเพื่อดูแลสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุซึ่งมีการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งทำให้ลดการเจ็บปวด เครียด และวิตกกังวลลงได้มากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของผู้สูงอายุและครอบครัวผู้สูงอายุดีขึ้น

5.6 ระดับความพร้อมทางเทคโนโลยี (Technology Readiness Level: TRL)

ให้อธิบายเปรียบเทียบระดับ TRL ก่อนเริ่มโครงการและหลังเสร็จสิ้นโครงการอย่างละเอียด พร้อมรูปภาพประกอบ

.....

.....

5.7 ระดับความพร้อมทางสังคม (Societal Readiness Level: SRL)

ให้อธิบายเปรียบเทียบระดับ SRL ก่อนเริ่มโครงการและหลังเสร็จสิ้นโครงการอย่างละเอียด พร้อมรูปภาพประกอบ

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

- Islam, S., Islam, M., Tamanna, A. K., Sakib, M. N., Aziz, A. L., & Fahlevi, M. (2025). The potential of online learning: investigating pre-use expectations, intentions, actual use and post-use outcomes in Massive Open Online Courses (MOOCs). *Cogent Psychology*, 12(1), 2500157.
- Louharungpisit, A. (2020). Administrative policy for improving quality of life of the senior citizen in the eastern province of Thailand. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 7(2), 25–40.
- Luik, P., Lepp, M., Feklistova, L., Säde, M., Rööm, M., Palts, T., Suviste, R., & Tõnisson, E. (2020). Programming MOOCs - different learners and different motivation. *International Journal of Lifelong Education*, 39(3), 305–318.
- Paibulsiri, M., Durongrittichai, V., & Rujiganjanarat K. (2024). Health and social innovative development scenarios in efforts to support aging society in the future. *Health Sci J Thai 2024*, 6(4), 74-86. (in Thai); <https://doi.org/10.55164/hsjt.v6i4.265380>
- Xiong, J., & Zuo, M. (2019). Older adults' learning motivations in massive open online courses. *Educational Gerontology*, 45(2), 82–93.
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. World Health Organization.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2566*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กัลยาณี เจริญช่าง นุชมีและเยาวลักษณ์ พิพัฒน์จ าเจริญกุล. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้สูงอายุ *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 20(3), 57-67.
- ชัชชญา เรืองยศและแอนนา จุมพลเสถียร. (2565). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. *Media and Communication Inquiry*. 4(1), 144-169.
- ณัฐภัทร ตินเวส และ ธาปณีย์ ธรรมเมธา. (2559). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของอุดมศึกษาไทย. *Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(3), 1463-1479.
- ฉันทนันท์ สมบูรณ์รัตน์โชค และ วิสันต์ ลมไธสง. (2563). การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 14(2), 12-22.

- นwor เกษสุวรรณ. (2561). การเพิ่มศักยภาพทางการสื่อสารณรงค์เรื่องการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอ
เขียงคำ จังหวัดพะเยา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11(1), 523-539.
- พัชราภา เอื้ออมรวณิช. (2561). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(สทมส.)*. 24(ฉบับพิเศษ). 22-30.
- พิสิษฐ์ น้อยวัง. (2563). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์แบบเปิดด้านทัศนศิลป์ศึกษาเพื่อผู้เรียนวัยผู้ใหญ่.
วารสารห้องสมุด, 64(1), 20-35.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, 13 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 130.
หน้า 1-8.
- มณฑนา ภาคสุวรรณและนภาพรรณ อาษาเพชร. (2567). แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่ศักยภาพการใช้
สื่อดิจิทัลเพื่อภาวะพลัดพรากของผู้สูงอายุไทย. *วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 14(2), URU-J.ISD 275864. สืบค้นจาก [https://so06.tci-
thaijo.org/index.php/GRAURU/article/view/275864](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU/article/view/275864).
- ลัดดาวัลย์ พุทธิรักษา, อุทิศ บารุงชีพ, ปริญญา เรืองทิพย์, จินห์จุฑา ชัยเสนา ตาลลาส, และ สาวิตรี หลัก
ทอง. (2568). ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุและความคาดหวังการดูแลสุขภาพจากชุมชนของผู้สูงอายุใน
ชุมชนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 35(1), 140 - 156.
- วรรณรด ดวงอุดม (2555) การพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร
และจังหวัดแพร่, *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 8(34) ,13-22.
- วาสนา กิรติจำเริญ, สิรินาถ จงกลกลาง, และกนกพร ฉิมพลี. (2564). ภาวะและความต้องการภาวะพลัดพราก
ของผู้สูงอายุ. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(1), 109-119.
- เวหา เกษมสุข และศิริณา จิตต์จรัส. (2561). พลัดพราก: มุมมองความเข้าใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 24(1), 149-161.
- สุดาพร ปัญญาพฤกษ์และปวีณา ลีตระกูล. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเพื่อ
ส่งเสริมภาวะพลัดพราก: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเขียงราย. *วารสารครุพิบูล*, 7(1),
48-61.
- สุบิน ไชยยะ. (2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ
ศึกษาศาสตร์*, 20(1), 168-180.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2566). *ร่างแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขต
พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570*. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค
ตะวันออก.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (2555). *คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ*. บริษัท ปิยอนด์
พับลิชชิง จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). ดัชนีพหุศักยภาพผู้สูงอายุไทย(Active Ageing Index of Thai Elderly). บริษัท
เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 ระดับจังหวัด.
สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ภาคผนวก

ภาพการสนทนากลุ่ม

ภาพการสนทนากลุ่มทั้งหมด 6 ครั้ง ได้แก่

- 1) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อ.เมือง จ.ชลบุรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2568
- 2) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางเสร่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี วันที่ 1 มิถุนายน 2568
- 3) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางคล้า อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา วันที่ 29 พฤษภาคม 2568
- 4) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลลาดกระบัง อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา วันที่ 2 มิถุนายน 2568
- 5) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลทุ่งควายกิน อ.แกลง จ.ระยอง วันที่ 30 พฤษภาคม 2568
- 6) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง อ.เมือง จ.ระยอง วันที่ 9 มิถุนายน 2568

1) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านปึก อ.เมือง จ.ชลบุรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2568



2) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางเสร่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี วันที่ 1 มิถุนายน 2568



3) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางคล้า อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 29 พฤษภาคม 2568



4) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลลาดกระทิง อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 2 มิถุนายน 2568



5) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลทุ่งควายกิน อ.แกลง จ.ระยอง
วันที่ 30 พฤษภาคม 2568



6) การสนทนากลุ่มชมรมผู้สูงอายุรวมศิลป์ เทศบาลนครระยอง อ.เมือง จ.ระยอง
วันที่ 9 มิถุนายน 2568

